

.se

Kristina Alexanderson och Pamela Davidsson

Eleverna och internet

.se | webbstjärnan

2013

Eleverna och internet 2013

Version 1.1 2013

Kristina Alexanderson och Pamela Davidsson

Texten skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons Erkännande 2.5 Sverige vars licensvillkor återfinns på <http://creativecommons.org/>, för närvarande på sidan <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se/legalcode>.

Bilderna skyddas enligt lag om upphovsrätt och tillhandahålls med licensen Creative Commons Erkännande-lcke kommersiellt-Inga Bearbetningar 2.5 Sverige vars licensvillkor återfinns på <http://creativecommons.org/>, för närvarande på sidan <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/legalcode>.

Vid bearbetning av verket ska .SE:s logotyper och .SE:s grafiska element avlägsnas från den bearbetade versionen. De skyddas enligt lag och omfattas inte av Creative Commons-licensen enligt ovan.

.SE klimatkompenserar för sina koldioxidutsläpp och stödjer klimatinitiativet ZeroMission. Se www.zeromission.se för mer information om ZeroMission.

Författare: Kristina Alexanderson och Pamela Davidsson

Redaktör: Lennart Bonnevier

Formgivning: Bedow

Fotograf: Kristina Alexanderson

Första upplagan.

ISBN: 978-91-87437-03-8

.SE (Stiftelsen för internetinfrastruktur) ansvarar för internets svenska toppdomän. .SE är en oberoende allmännyttig organisation som verkar för en positiv utveckling av internet i Sverige.

Organisationsnummer: 802405-0190
Besöksadress: Ringvägen 100 A, 9 tr, Stockholm
Brevledes på .SE Box 7399, 103 91 Stockholm
Telefon: +46 8 452 35 00. Fax: +46 8 452 35 02
E-post: info@iis.se www.iis.se

.se

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	5
Bakgrund.....	6
Slutsatser.....	6
TILLGÅNG OCH ANVÄNDNING AV INTERNET I SKOLAN.....	9
TILLGÅNG TILL INTERNET HEMMA.....	17
ANVÄNDNING AV INTERNET HEMMA OCH I SKOLAN.....	23
ELEVER ANSER SIG VARA KUNNIGA OCH DELAKTIGA I INFORMATIONSSAMHÄLLET	27
LÄR SIG ELEVER HANDSKAS MED INFORMATION PÅ NÄTET?	31
ATTITYDER GENTEMOT INTERNET.....	35
LITTERATUR.....	36
METOD.....	37
TABELLER.....	38

Inledning

Svenskarna och internet

Det här är en rapport som bygger på statistik från .SE:s årliga undersökning Svenskarna och internet 2013, och syftet med den är att presentera hur barn som är i skolåldern använder internet i skolan och på sin fritid. För att fastställa hur internet används i skolan har vi kompletterat med statistik från Skolverkets undersökning IT-användning och IT-kompetens i skolan, som kommer att hänvisas till som "Skolverkets undersökning" i denna rapport.

Läroplanen

I läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11, står det att skolan

"har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ."

Även i gymnasiet "Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011" finns det tydliga

skrivningar som kopplas till kunskaper som skolan ska förmedla och förankra hos eleverna. Det står till exempel

"Eleverna ska också kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ."

En naturlig del av både grundskolans och gymnasieskolans uppdrag blir att lära och förmedla kunskaper kring internet, it och digital kompetens. I den här rapporten tittar vi på hur internet används i vardagen och i skolan, vilka verktyg som elever använder samt hur.

Ett av grundskolans mål är enligt läroplanen att

Grundskola

"skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola /.../-kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden /.../-kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapsökande, kommunikation, skapande och lärande".

I gymnasieskolans läroplan finns följande kunskapsmål inskrivna:

Gymnasiet

"Det är skolans ansvar att varje elev /.../-har förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor, /.../-kan använda

bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.”

Det här är mål i läroplanerna, skolan ska alltså förmedla dessa, men hur ser det ut i praktiken för eleverna? Får de tillgång till och möjlighet att använda modern teknik för kunskapssökande, kommunikation och lärande? Får alla elever i svenska skolan möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt?

Utveckla internet

Rapporten ges ut inom ramen för .SE:s internetutvecklingsprojekt med syfte att utveckla internetanvändandet i skolan.

Bakgrund

Unga svenskar och internet

2009 gav .SE ut en rapport i samarbete med Medierådet som handlade om unga svenskar och internet. Den rapporten hade ett kapitel om skolan, och i Svenskarna och internet har det sedan länge funnits ett kapitel om barn och unga men inte med fokus på hur internet används i skolan. Den här rapporten är den första i sitt slag.

De resultat som presenteras i den här rapporten är hämtade från Svenskarna och internet 2013, och vi har gjort åldersindelningen av barnen och ungdomarna utifrån de skolformer som barn i olika åldrar tillhörde när de blev intervjuade. Undersökningen genomfördes under början av 2013. Det innebär att 12–13 åringarna gick på mellanstadiet, 14–16 åringarna gick på högstadiet och 17–19 åringarna gick på gymnasieskolan vid intervjutillfället.

*Mellanstadiet
Högstadiet
Gymnasiet*

Vi presenterar även resultat gällande barn som tillhör de yngre skolåren (6–11 år), men de barnen har inte själva blivit intervjuade. Det är deras föräldrar som

har intervjuats och svarat för sina barn, och det är bara ett begränsat antal frågor som har ställts till den åldersgruppen som har koppling till skolan och skolarbete.

Åldern på de yngre barnen är den ålder som föräldrarna har uppgivit vid intervjutillfället, det vill säga den ålder barnen hade i början av 2013. Det är rimligt att anta att de barn som är 2–6 år i undersökningen går på förskola, och den gruppen redovisas inte i den här rapporten, medan barnen som är 7–10 år går på lågstadiet och de som är 11 år går på mellanstadiet.

Slutsatser

I en värld där elever har internet som en naturlig del av sin vardag borde också skolan ta tillvara de färdigheter och kunskaper som eleverna har kring datorer och mobila enheter, samt se som en del av sin roll att utveckla dessa kunskaper och använda dessa verktyg för lärande, skapande och kommunikation. Skolan, vars uppgift är att förbereda eleverna att bli aktiva samhällsmedborgare, kan inte vara en plats där datorer och internet inte är en naturlig del.

Internet är en del av vardagen men inte i skolan

I Skolverkets rapport om IT-användning och IT-kompetens i skolan framgår det tydligt att skolan inte alls tar tillvara de möjligheter som finns med datorer och moderna verktyg som en naturlig del för kunskapssökande, kommunikation och lärande.

Det som tydligt framgår är att elever i Sverige är uppkopplade från det de kommer från skolan och att de har god tillgång till uppkopplade prylar i hemmet. Men när de kommer till skolan får de i genomsnitt dela dator med tre andra elever. Bland de yngre eleverna ser vi en tillbakagång i tillgången på internet i skolan från 2012 och endast 88,9 procent uppger att de har till-

Uppkopplade elever

Att värdera information

gång till internet i skolan. Det är även så att kunskaperna i att värdera information är lägre bland yngre elever och de får också i mindre utsträckning internetrelaterade skoluppgifter.

Samtidigt ser vi att svenska elever upplever sig som kunniga eller mycket kunniga på datorer. Men de kunskaperna är ojämnt fördelade och beroende av elevers användande av internet och datorer på fritiden. Det som elever främst använder internet till är att konsumera medier, som att titta på film på Youtube och spela musik, eller söka fakta eller söka förklaringar på ord och begrepp.

Tillgång till datorer

I skolan har tillgången på datorer ökat sedan 2008 och i genomsnitt går det tre elever på varje elevdator i svensk skola. Och vi ser i Svenskarna och internet att en majoritet av svenska elever har tillgång till internet, men det är fortfarande en stor del som aldrig eller väldigt sällan använder internet i skolan speciellt bland de yngre eleverna.

Elever i svenska skolan lämnas till att på fritiden och med hjälp av föräldrarna lära sig hantera och få kunskaper om internet. Och de lär sig det framför allt genom ett flitigt privat användande av mobila enheter.

Svenska och SO

När elever använder datorer i skolan används de främst i svenska och samhällsorienterande ämnen, de aktiviteter som är kopplade till skolarbetet är att söka fakta och slå upp ord, samt skriva uppsatser och göra presentationer för skolarbetet. Användningen av internet är likartad för elever i grundskolan och gymnasiet. Internet används som ett informationsbibliotek där elever söker efter information. Med ökad ålder på eleverna används internet mer regelbundet i skolan, och internets kommunikationsmöjligheter blir en del av den

Söka information

skolrelaterade användningen.

Skillnaderna i användning av internet i hemmet och i skolan är stor, i hemmet används datorer ofta och regelbundet, i skolan sker användningen främst för att söka information. Samtidigt är det så att 31 procent av eleverna säger att de aldrig har lärt sig värdera eller kritiskt granska information som de hittar på nätet. Skolans användning av datorer och internet är begränsad till att skriva, och söka information och kunskaperna för att värdera information är ojämnt fördelade. Det är bara 63 procent av eleverna på högstadiet som säger att de har goda eller mycket goda kunskaper i att värdera källor eller information.

Elever upplever att de är delaktiga i informationssamhället, och vi ser att en ökad delaktighet påverkas av hur viktigt internet är för studier och privatliv.

En ökad användning, medveten och integrerad som en del av skolans arbete, skulle leda till att fler elever kände sig delaktiga i informationssamhället, mer kunniga. Jag tror att skolan har en viktig roll att spela här. Eleverna använder mobiler för skolrelaterade uppgifter som att söka fakta.

Kristina Alexanderson
Chef internet i skolan

*Kunskaper i
kritisk granskning**Ökad användning*

OI

Tillgång och användning av internet i skolan

Fem av sex mellanstadieelever använder internet hemma varje dag. I skolan får samma elever dela en dator med två eller tre kamrater och använda internet någon gång i veckan eller månaden. Så ser den utmaning ut som skolan står inför.

För att förstå vidden av det problem som skolan står inför när det gäller användning av modern teknik i undervisningen är det bra att börja med en titt på hur stor plats internet numera tar i barnens vardag.

Internet i vardagen

En majoritet (77 procent) av de barn som kommer till skolan som sexåringar

använder internet regelbundet hemma på fritiden. Det vi ser är också att internetanvändningen ökar med åldern, ju äldre barnen blir desto mer ökar andelen med daglig användning och gruppen som aldrig använder internet minskar.

Ökad användning med ökad ålder

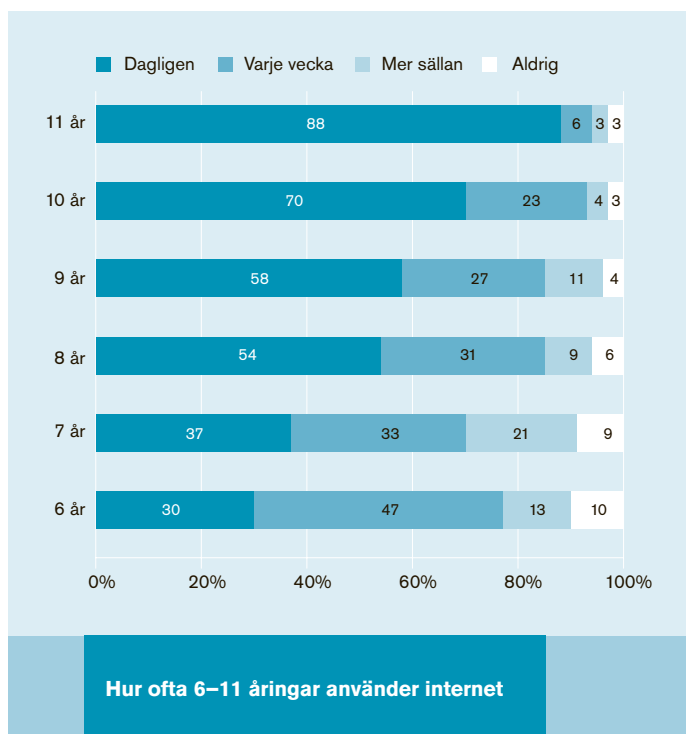
Av 12–13-åringarna är det 87 procent som använder internet dagligen hemma, och i åldrarna 14–19 år använder 95 procent internet dagligen hemma.

Sammantaget är det uppenbart att internet är en naturlig del av fritiden för så gott som alla barn i skolåldern. Vi återkommer med mer statistik över användningen av datorer och internet i hemmet i kapitel 2 men nu över till hur det ser ut i skolan.

Internet naturlig del av fritiden

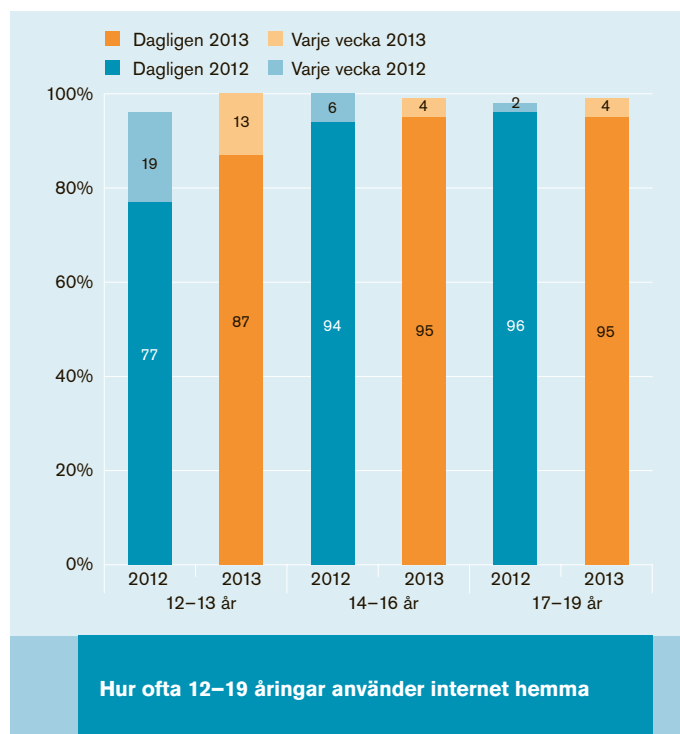
Enligt Lgr 11 ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola /.../ ”kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande”. En förut-

Lgr 11

Hur ofta 6–11 åringar använder internet

Diagram 1.1. Hur ofta barn som är 6–11 år använder internet 2013.

Hur ofta 12–19 åringar använder internet hemma

Diagram 1.2. Andel elever i åldern 12–19 år som använder internet hemma dagligen eller varje vecka 2012 respektive 2013.

sättning för att detta mål ska uppnås är tillgång till datorer och tillgång till internet. Så hur ser det då ut med tillgången till datorer och internet i skolan?

Tillgång till datorer

Tillgång till datorer, surfplattor och mobiler i skolan

Enligt Skolverkets undersökning finns det i genomsnitt en dator på tre elever i svenska kommunala skolor. Det har blivit vanligare att skolor ger eller lånar ut datorer till eleverna, konstaterar Skolverket, och om de skolor som aktivt lånar ut datorer till varje elev räknas bort blir datortätheten 4,7 elever per dator i kommunala skolor och 3,5 elever per dator i fristående skolor.

4,7 elever per skoldator

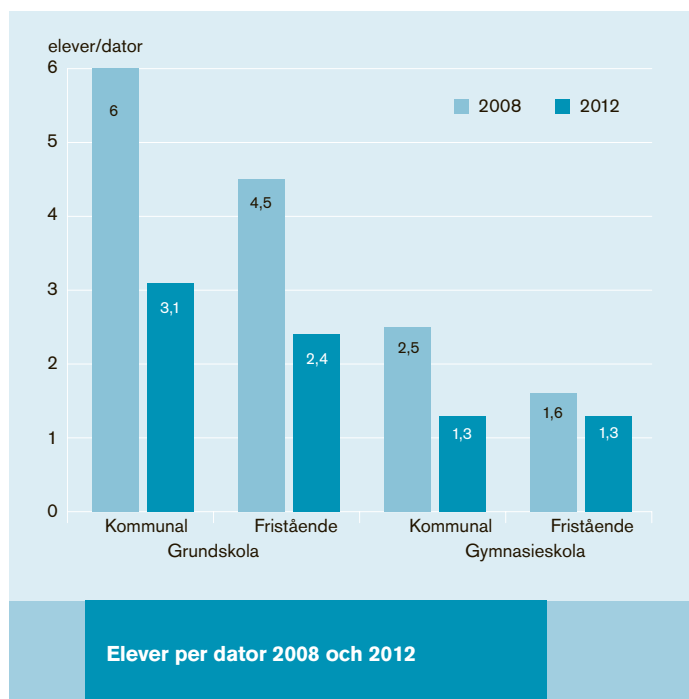
Den vanligaste datortypen i skolan är bärbara datorer, 65 procent har sådana

medan endast 10 procent har surfplattor. Återstående 25 procent av elevdatorerna är stationära datorer. Mobiltelefoner, smarta eller vanliga, nämns som en fråga som hanteras på policynivå i Skolverkets undersökning. Det framgår att elevernas egna smarta mobiler tillåts användas i 50% av alla kommunala grundskolorna.

Alla skolor har internet, fortfarande enligt Skolverket, och 66 procent av rektorerna tycker att internetuppkopplingen har tillräcklig kapacitet. Fyra skolor av fem (80 procent) har ett trådlöst nätverk installerat som täcker hela skolan.

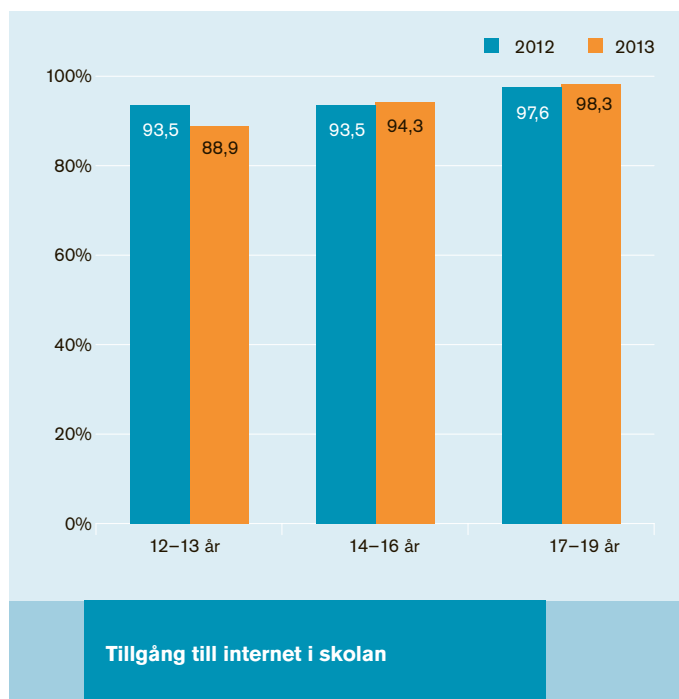
I kommande avsnitt redovisas tillgången till och användningen av internet i skolan, oavsett om det är i själva skolarbetet eller på den lediga tiden på rasterna.

Skolor har internet

Elever per dator 2008 och 2012

Diagram 1.3. Genomsnittligt antal elever per dator i en genomsnittlig svensk skola år 2008 och 2012. Ju lägre antal elever per dator, desto bättre. Källa: Skolverket

Tillgång till internet i skolan

Diagram 1.4. Andel elever i åldern 12-19 år som har tillgång till internet i skolan år 2012 och 2013.

Tillgång till internet på lågstadiet

Vi har inga uppgifter i Svenskarna och internet för barn som går på lågstadiet, Skolverket redovisar inte heller hur vanligt det är att elever på lågstadiet har tillgång till internet i skolan.

Tillgång och användning på mellanstadiet

Vi ser en tydlig tillbakagång i tillgången till internet för elever som går på mellanstadiet, 88,9 procent av eleverna i årskurs fem och sex anger att de har tillgång till internet i skolan jämfört med 93,5 procent 2012 (diagram 1.4). Vi vet egentligen inte orsaken till detta tapp på nästan 5 procentenheter men det finns flera tänkbara skäl, t.ex. gamla datorer, som inte går att underhålla eller uppdatera. Skolverket konstaterade att endast två av

tre av alla grundskolor har en tillräcklig internetuppkoppling, och det kan vara så att några elever ser skolans bristfälliga uppkoppling som avsaknad av internet i skolan. Det kan också bero på att skolan saknar ett trådlöst nätverk som eleverna kan ansluta sig till.

En annan förklaring kan vara beslut av skolan att elever inte får använda mobiltelefoner, eller ha mobiltelefoner under skoldagen, och att det då upplevs av eleverna som att man inte har internet i skolan.

En annan möjlig förklaring till att mellanstadieeleverna anger att de inte har tillgång kan därför vara att de helt enkelt inte använder internet i skolarbetet.

I mellanstadiet är det 39 procent av de som har internet i skolan som uppger att de dagligen använder internet i skolan och lika många (38 procent) som uppger att de gör det minst varje vecka. Sist men inte minst är det så att 23 procent av de som har tillgång till internet i mellanstadiet sällan eller aldrig använder internet.

Var fjärde elev använder inte internet som en del av skolarbetet

Frågan man kan ställa sig är hur skolan hanterar sitt kompensatoriska uppdrag när 32 procent av alla elever i åldern 12–13 år anger att de antingen inte har tillgång till internet eller använder det mer sällan än en gång i veckan? Uppdraget är ju att säkerställa att alla elever, oavsett socioekonomisk bakgrund, får tillgång till moderna verktyg som en del av sin skolgång, som verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande enligt läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, s 14.

Brist på trådlöst nätverk

Mobilförbud

Använder inte internet i skolan

Kompensatoriska uppdrag

Tillbakagång på tillgång bland elever på mellanstadiet

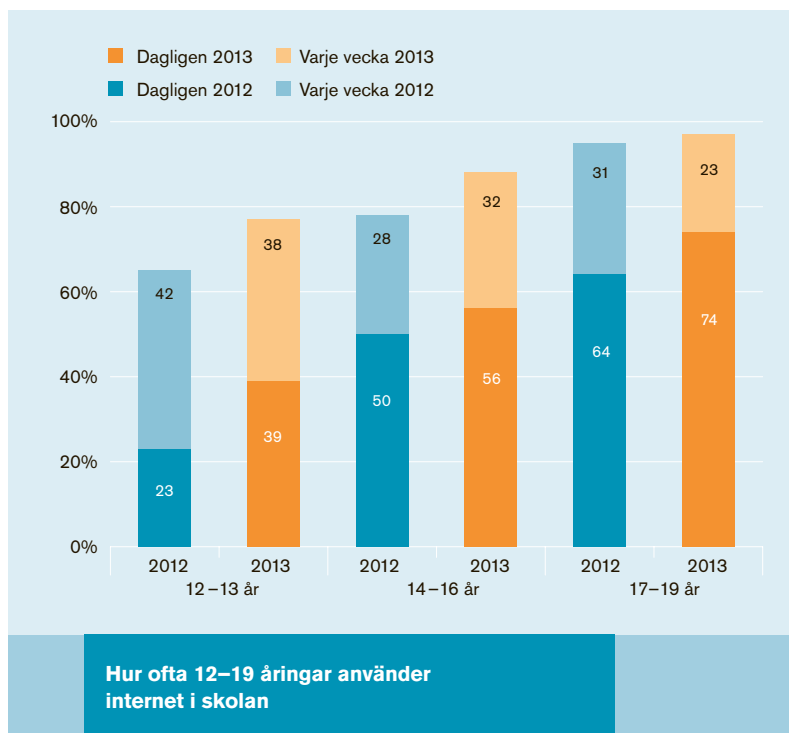

Diagram 1.5. Andel elever i åldern 12–19 år som har tillgång till och använder internet i skolan dagligen eller varje vecka 2012 respektive 2013.

Våra siffror från Svenskarna och internet stöds av Skolverkets rapport där endast 36 procent av eleverna i årskurs 4–6 uppger att de använder datorerna regelbundet, alltså minst en gång i veckan eller mer.

Användningen av internet på högstadiet

När vi frågar elever i högstadieåldern, 14–16, är det tydligt att internet används i högre omfattning än i mellanstadiet och tillgången ökar. Hela 94 procent av alla högstadieelever anger att de har tillgång till internet i skolan vilket är en ökning från 2012 med nästan en procentenhet.

Med ökad tillgång kommer också ökad användning. Bland de elever som anger att de har tillgång till internet i skolan använder drygt hälften, 56 procent, internet dagligen i skolan. Liksom för mellanstadieeleverna är det en tredjedel (32 procent) som använder det varje vecka. Jämfört med 2012 har det skett en ökning med 10 procentenheter av användandet av internet i skolan varje vecka och det kopplas till en ökad tillgång.

Vi kan tänka oss att kraven i läroplanen spelar roll för en ökad användning. Att börja använda internet som en del av undervisningen och skolvardagen när elever går på högstadiet kan upplevas som väl sent.

I åldersgruppen 14–16 år är det 17 procent som anger att de inte har tillgång till internet i skolan eller som använder internet mer sällan än en gång i veckan. Det är en hög siffra: nästan var femte elev i åldern 14–16 år har inte tillgång till eller använder inte internet som ett verktyg i sin skolvardag. Det innebär att 50 000 högstadieelever inte använder internet regelbundet i skolan.

Användning av internet bland elever på gymnasiet

Enligt läroplanen för gymnasiet ska skolan ansvara för att varje elev efter genomgången gymnasieskola kan använda ”/.../ modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande”. Finns det tillgång till internet i gymnasiet?

Även gymnasieeleverna anger att de fått en ökad tillgång till internet, i stort sett alla (98%) anger att de har tillgång till internet i skolan.

Med ökad tillgång kommer också här en ökad användning. Tre fjärdedelar av alla gymnasieelever som har tillgång till internet i skolan använder det dagligen, vilket är en ökning från 2012 med tio procentenheter. En fjärdedel använder internet i skolan minst varje vecka, vilken är en ökning från 2012 med två procentenheter. Sedan finns det en liten grupp på 3 procent som använder internet mer sällan än en gång i veckan.

Internetrelaterade uppgifter i skolan

Barn på lågstadiet får alltså skoluppgifter som kräver datorer, och vi kan anta att det också innebär internetrelaterade uppgifter (tabell 1.1). Vi kan dock inte säga hur ofta eller i vilken omfattning sådana uppgifter ges. Det vi ser är att var fjärde elev i årskurs 1–3 inte använder datorer för att söka information på nätet. Lärarna säger dessutom att 31 procent av eleverna inte använder datorer för att ta reda på om de kan lita på information de hittar på nätet.

Används internet för att göra skolarbete?

Vi har frågat elever både 2009 och 2013 hur ofta de får i uppgift att använda internet

Endast 36% av mellanstadieleverna använder internet regelbundet

På högstadiet använder 56% av eleverna internet dagligen

Läroplan för gymnasiet

Lågstadiet och datorer

Andel lärare på lågstadiet som uppgett att eleverna inte använder dator till följande

	Procent
Hitta den information de söker på internet	25%
Ta reda på om de kan lita på den information de hittar på internet	31%
Skriva något, till exempel en uppsats eller inlämningsuppgift	20%
Göra en presentation, till exempel presentera något för klassen	37%
Arbeta med bilder, ljud, musik eller film	39%

Tabell 1.1 Andel lärare som uppgett att eleverna "inte använder dator till detta". Andel (%) lärare till elever i årskurs 1-3. Källa: Skolverket

för att göra skolarbete. 2009 ställdes frågan bara till grundskoleeleverna men 2013 har vi frågat alla elever, även gymnasieeleverna.

Det vi ser är att det har blivit något vanligare med dagliga skoluppgifter som kräver internet. 2009 uppgav 2 procent av eleverna på mellanstadiet att de dagligen fick uppgifter som gjorde att de behövde använda internet, 2013 säger 6 procent samma sak. Även på högstadiet har mängden dagliga uppgifter tredubblats, dock från en högre nivå. Där får 16 procent av eleverna dagliga uppgifter 2013 jämfört med 5 procent 2009.

2013 vanligare med internetrelaterade uppgifter

Det vi också ser är att den regelbundna användningen har gått upp lite, men de som sällan eller aldrig får internetuppgifter som en del av skolarbetet är ungefär lika många 2009 som 2013. Tydligast syns detta bland elever i mellanstadieåldern; bland eleverna som går på högstadiet har det skett en minskning men den är liten, endast 4 procentenheter på fyra år.

I skolverkets rapport framgår det att tillgången på datorer ökat markant från 2008, då det i genomsnitt gick sex elever på en dator i skolan, till 2013 då det i genomsnitt är tre elever på en skoldator. Så även om tillgången på datorer och internet har ökat har det inte lett till att antalet internetrelaterade uppgifter har ökat, internet används dock mer regelbundet i skolan. Kanske kan man se det som att de lärare som använder internet i undervisningen gör det mer frekvent, medan de som sällan använder internet förblir ungefär lika många.

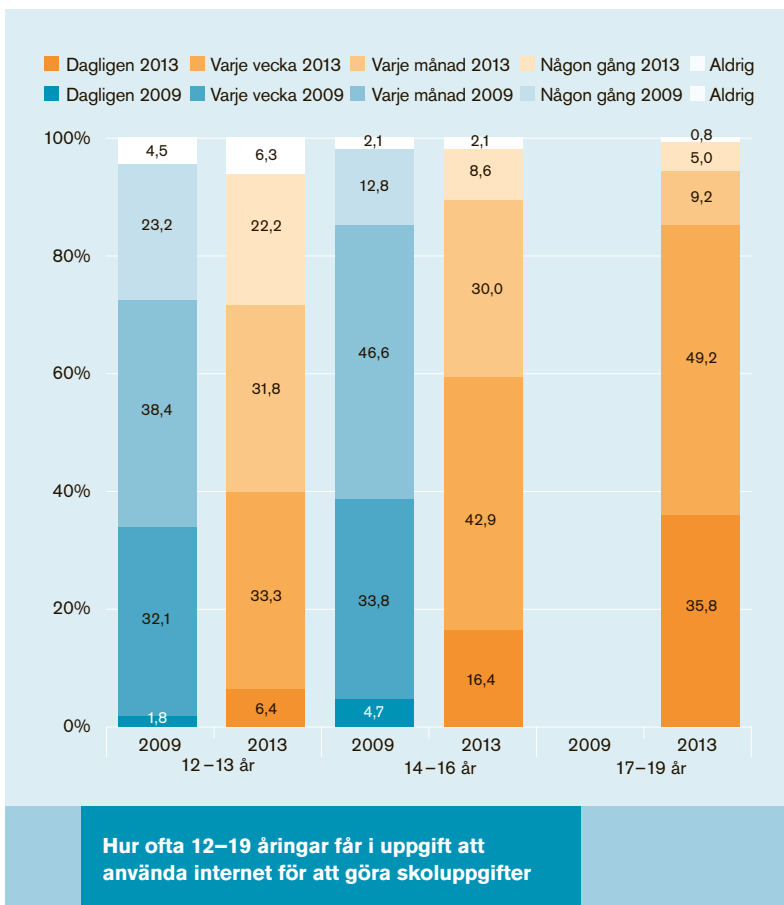

Diagram 1.6 Hur ofta elever får i uppgift att använda internet för att göra skoluppgifter, fördelat på ålder 2009 respektive 2013.

Internet används fortfarande inte i skolarbetet på mellanstadiet

Endast fyra av tio elever i mellanstadiet (12-13 år) får varje vecka minst en skoluppgift där internet krävs eller används för att

lösa uppgiften (diagram 1.6). Sedan är det ytterligare en tredjedel som får skoluppgifter som innebär att de måste använda internet åtminstone en gång i månaden.

80 procent av eleverna i mellanstadiet anger att de använder datorer i skolarbetet. Det de främst använder datorer till att är söka efter information (diagram 1.7).

Liksom tillgången på internet var lägre bland elever på mellanstadiet är det mindre vanligt att eleverna får skoluppgifter som de ska använda internet för att lösa.

När man tittar på Skolverkets statistik kan man tänka sig att i mellanstadiet skulle internetrelaterade skoluppgifter till exempel kunna handla om att kommunicera och berätta om skolarbete.

Internetrelaterade uppgifter

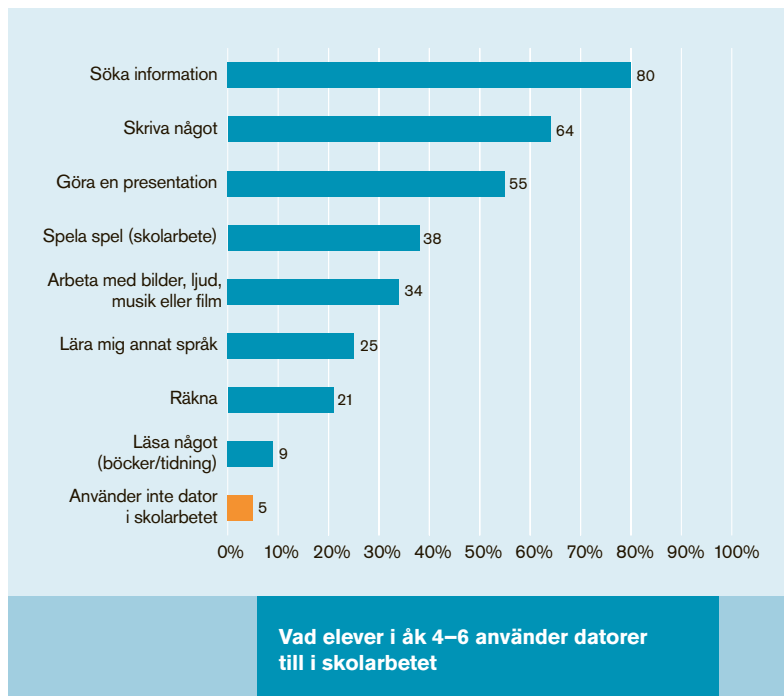
Internet används på högstadiet för skolarbetet

I och med att tillgången till internet i skolan har ökat bland elever på högstadiet får dessa elever också mer regelbundet (minst en gång i månaden) uppgifter i skolan som kräver att de använder internet. Men det är fortfarande en av tio högstadielever (9 procent) som sällan får i uppgift att använda internet för att göra skoluppgifter och det är drygt 2 procent som aldrig får sådana uppgifter (diagram 1.6).

Enligt Skolverkets undersökning (diagram 1.8) använder högstadieleverna datorer främst till att söka efter information, skriva och göra presentationer. Datorer och internet blir för dessa elever som ett bibliotek där man söker fakta, för att skriva skolarbeten och göra presentationer. Datorer används mer sällan i matematik.

Vi ser att elever på högstadiet också använder datorer för att få kontakt med lärare och för att samarbeta. Att 31 procent

söka information, skriva och göra presentationer

Vad elever i åk 4-6 använder datorer till i skolarbetet

Diagram 1.7. Andel elever i årskurs 4-6 som använder datorer i skolarbetet till olika aktiviteter. Källa: Skolverket.

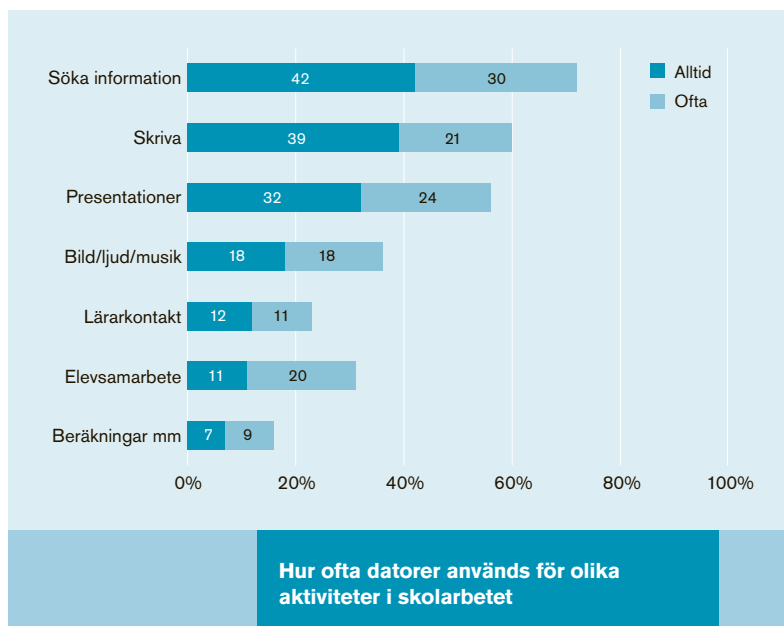

Diagram 1.8. Andel elever i årskurs 7-9 som med olika frekvens använder datorer i skolarbetet till olika aktiviteter. Källa: Skolverket.

ofta använder dator i skolarbetet för att samarbeta med andra elever känns dock som en väldigt låg siffra, i synnerhet när man jämför med vad elever främst använder internet för (se kapitel 3). Där kommer "besöka sociala nätverk" högt.

Elever i åldern 17–19 år får i uppgift att använda internet för att lösa skoluppgifter
Gymnasieelever har både tillgång till internet och får i uppgift att använda det för att göra skoluppgifter.

36 % dagligen internetrelaterade uppgifter

Det är lite drygt var tredje elev (36 procent) som dagligen får i uppgift att använda internet i sitt skolarbete, eller sina skoluppgifter (diagram 1.6). Nästan hälften får sådana uppgifter varje vecka. I andra änden

av skalan är det 15 procent av gymnasieeleverna som aldrig eller högst någon gång i månaden får i uppgift att använda internet i skolarbetet.

På gymnasiet har elever tillgång till internet i skolan och det innebär också att internet används regelbundet, dagligen eller veckovis, i undervisningen. En majoritet gymnasieelever (85 procent) får kontinuerligt, minst en gång i veckan, i uppgift att använda internet för att lösa skoluppgifter.

Även på gymnasiet används datorer främst till att söka efter information. I gymnasiet anger över 90 procent av eleverna att de alltid eller nästan alltid använder datorer till detta som en del av undervisningen (diagram 1.9). Vi ser att elever som går på gymnasiet i större utsträckning än högstadijeleverna använder datorer för att söka kontakt och samarbeta, 58 procent av eleverna på gymnasiet använder dator i skolarbetet för samarbete med andra elever. ●

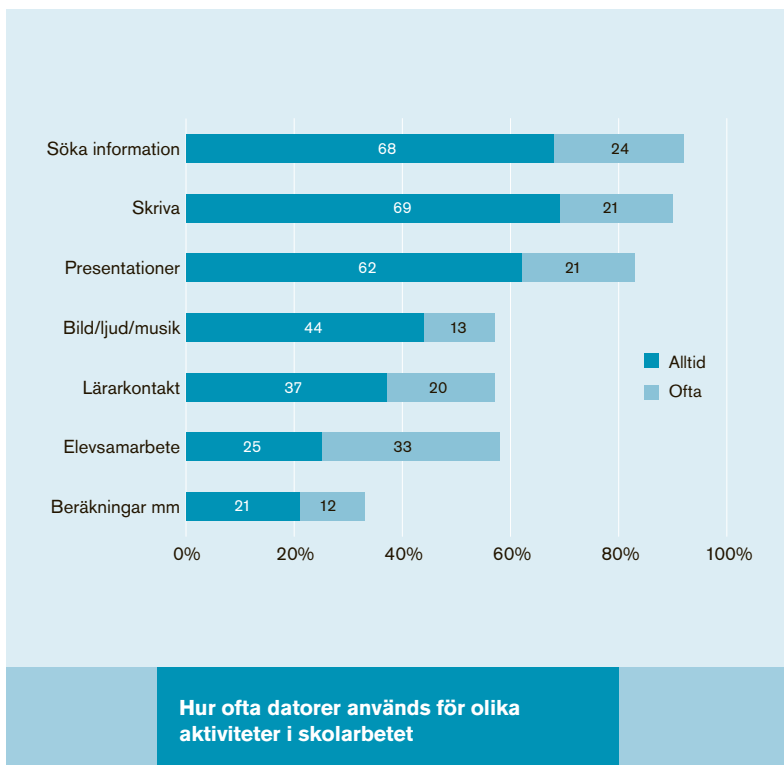

Diagram 1.9 Andel elever i gymnasiet som med olika frekvens använder datorer i skolarbetet till olika aktiviteter. Källa: Skolverket.

02

Tillgång till internet hemma

Mobiltelefonen använder eleverna främst till SMS, musik och sociala nätverk. I skolarbetet används den knappast alls.

Tillgång till datorer

Om vi går tillbaka till Svenskarna och internet 2013 så visar den att i nästan alla familjer har barnen tillgång till en dator eftersom föräldrarna använder internet i hemmet.

Det är också vanligt med surfplattor i hemmen, vilket drygt hälften av barnen från fem år och uppåt har. I skolan utgör surfplattorna bara 30 procent av alla datorer. Vi ser även att mobiler har blivit allt vanligare även bland förskolebarn. I skolåldern från sju till åtta år börjar de vanliga mobilerna bytas ut mot smarta mobiler och i åldern tio till elva år har mer än hälften en smartmobil som de kan ansluta till internet.

Hälften av 9-åringarna har egen mobil

En av åtta (13 procent) av de sexåringar som kommer till skolan har en egen mobil (diagram 2.1). Andelen som har mobiltelefon ökar sedan kraftigt med stigande ålder. 85 procent av 10-åringarna och hela 93 procent av 11-åringarna har egen mobiltelefon. Vi ser också att över hälften av alla sex-åringar (61 procent) använder en surfplatta.

Använder surfplattor

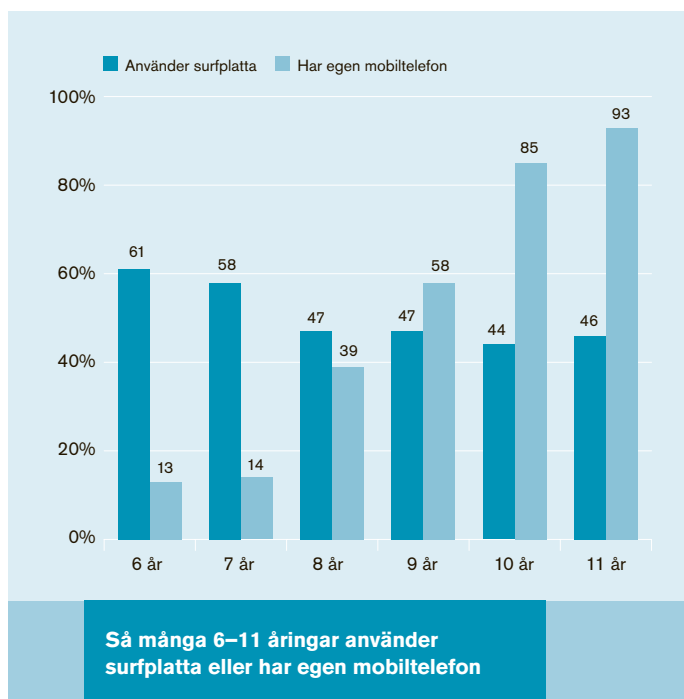

Diagram 2.1. Andel barn 6–11 år som använder surfplatta respektive har en egen mobiltelefon 2013.

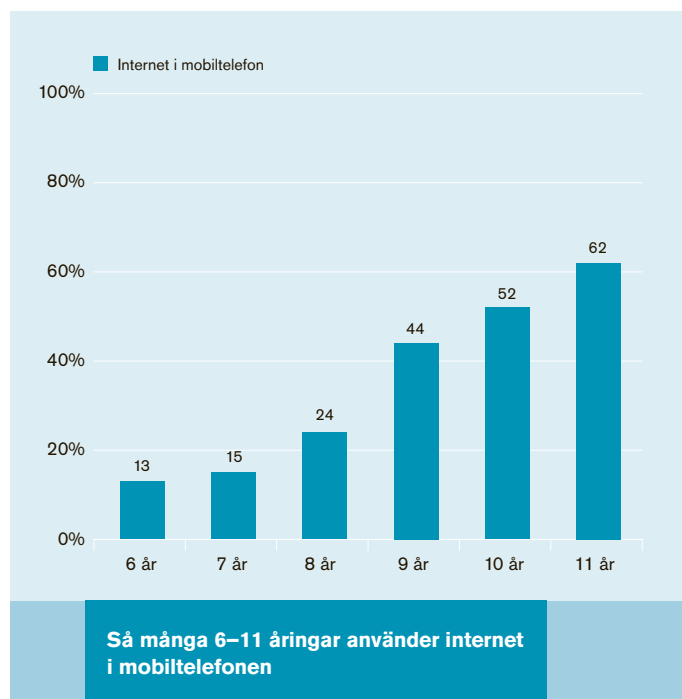

Diagram 2.2. Andel barn 6–11 år som använder internet i mobiltelefonen 2013.

Använder internet
i mobilen

Vi ser i årets Svenskarna och internet en tydlig ökning av användning av internet i mobilen: två tredjedelar (67 procent) av 12–13-åringarna använder dagligen internet i en mobiltelefon (eller annan handhållen enhet) och det ska jämföras med 45 procent 2012. Det är en stor ökning på ett år. Ytterligare tio procent av mellanstadieeleverna säger att de använder internet i mobilen varje vecka (diagram 2.3).

Bland 14–19 åringarna är det 86 procent som använder internet i mobiltelefonen varje dag och ytterligare 6–8 procent som använder det varje vecka.

Trots att en majoritet av mellanstadieeleverna har tillgång till mobiltelefon och använder den för att koppla upp sig mot internet tycks inte mobiler användas i någon större utsträckning i skolan, eller för skolrelaterade uppgifter. Enlig Skolverkets undersökning tillåts egna mobiltelefoner (smarta mobiler) användas i 50% av alla kommunala grundskolor.

Mobilen i skolan?

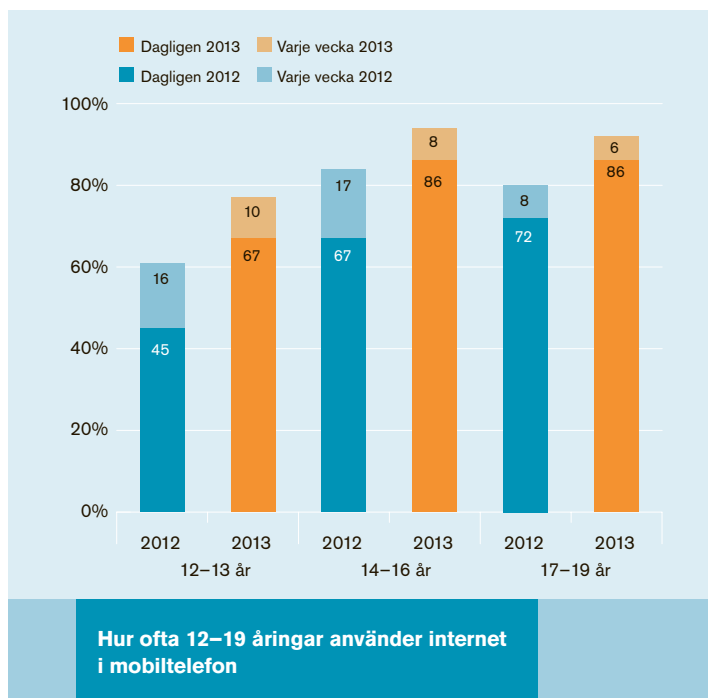

Diagram 2.3. Andel elever i åldern 12–19 år som använder internet i en mobiltelefon eller annan handhållen enhet dagligen eller varje vecka 2012 respektive 2013. Det framgår inte om användningen är via ett trådlöst nätverk hemma eller om det är via de mobila näten (3G- och 4G-näten).

Vad ungdomar gör i sina mobiler varje vecka fördelat på ålder och kön

	12–13 år Pojkar	12–13 år Flickor	14–16 år Pojkar	14–16 år Flickor	17–19 år Pojkar	17–19 år Flickor
Skicka sms	83%	87%	87%	98%	95%	99%
Sociala nätverk, besöka	52%	73%	77%	88%	78%	89%
Musik, lyssna och ladda ner	56%	65%	56%	85%	82%	78%
Spela spel	63%	69%	81%	67%	71%	69%
Surfa runt	48%	54%	58%	78%	67%	74%
Söka info om tidtabell o dyl	26%	27%	45%	48%	64%	69%
Instagram, ladda upp	30%	48%	33%	64%	32%	53%
Sociala nätverk, uppdatera	19%	42%	36%	58%	45%	58%
E-post, läsa	15%	27%	41%	57%	51%	65%
Söka fakta	22%	23%	29%	42%	55%	46%

Tabell 2.1 Vad ungdomar gör i sina mobiler varje vecka fördelat på ålder och kön.

Har egen mobil **Fler och fler elever har smarta mobiler**

Så gott som alla elever från 12 års ålder, alltså de som går på mellanstadiet och uppåt, har en egen mobiltelefon – det har vi redan sett. De allra flesta av dem har så kallade smarta mobiler. Bland elever i 12–13-årsåldern är det nu 87 procent som har en smartmobil, en ökning med 26 procentenheter på ett år. När vi tittar på eleverna på högstadiet (i åldern 14–16 år) är det 96 procent som har en smartmobil, vilket är en ökning med 11 procentenheter på ett år, och i gymnasiet (17–19 åringarna) är det 97 procent som har en smartmobil, en ökning med 15 procentenheter på ett år.

Smarta mobiler

Personliga enheter

Mycket av den privata användningen av internet bland barn i skolåldern sker i ”personliga enheter”, medan elever i sko-

lan samsas om att ha tillgång till internet och datorer. I genomsnitt är det tre elever på en dator i grundskolan, medan elever på gymnasiet i stort sett har tillgång till varsin dator. Frågan man kan ställa sig är om eleverna använder sina mobiltelefoner i skolan?

Det har vi inte frågat om, och i Skolverkets undersökning nämns som sagt inte mobiler alls som verktyg i skolan. Vi har dock frågat elever vad de gör med sina mobiler och svaren redovisas i tabell 2.1.

Det vi ser är att mobilen främst används för att koppla upp sig till sociala medier, lyssna på musik, och spela spel. Men vi ser även att söka information via mobilen är en vanlig aktivitet, dessutom att den blir vanligare ju äldre eleverna är. Det kan tänkas att en del av den faktasökningen handlar om att hitta information till skolarbete, men det vet vi som sagt inte. Det enda vi egentligen kan säga är att mobilen används till väldigt mycket.

Mobilanvändning

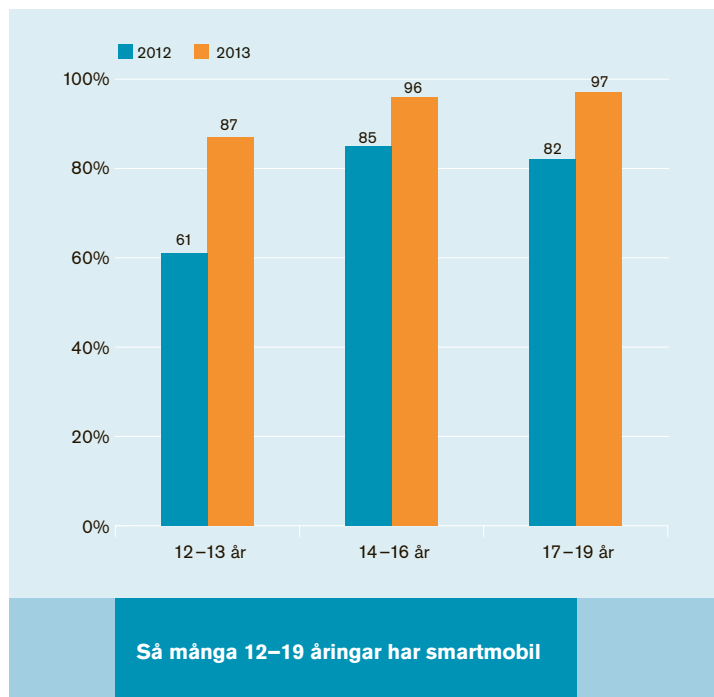

Diagram 2.4. Andel elever i åldern 12–19 år som har en smartmobil 2012 respektive 2013.

Tillgång till och användning av surfplatta

När det gäller surfplattor framgår det enbart om det finns någon surfplatta i hushållet, det finns inga uppgifter om de har en egen surfplatta. Vidare framgår det endast om de använder surfplatta, inte vem som äger surfplattan de använder. Så det kan till exempel vara så att de använder surfplattan när de är på besök hos släkt och vänner, men att de inte använder den varken hemma eller i skolan.

Hälften av alla elever i åldern 12–13 år (på mellanstadiet) har tillgång till en surfplatta i hushållet och något fler, 59 procent, använder också en surfplatta (diagram 2.5). Bland eleverna i åldern 14 till 16 år (högstadieläverna) är det lite drygt hälften (55 procent) som har tillgång till en

Surfplattor

surfplatta och 57 procent som använder en surfplatta.

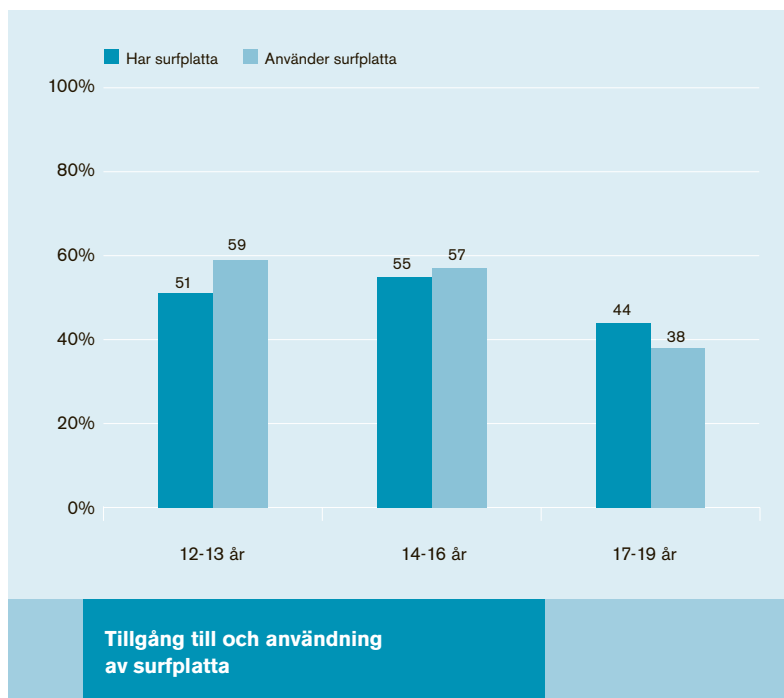
När eleverna kommer upp i gymnasie-åldern (17–19 år) är det färre än hälften av eleverna som har en surfplatta hemma och det är ännu färre – 38 procent – som säger sig använda en. Alla gymnasieelever som har en surfplatta hemma använder den alltså inte.

Vi har frågat elever vad de använder surfplattor till svaren redovisas i tabell 2.2

Surfplattor finns främst i de hem där det finns yngre barn och de används mer av elever i yngre åldrar.

Tillgång till egen dator i hemmet

Vi har frågat eleverna om de har en dator som de kan använda som sin egen. Vi har inte frågat om det är en dator de har fått i skolan eller om det är en de har fått hemma.

Tillgång till och användning av surfplatta

Diagram 2.5. Andel elever i åldern 12–19 år som har tillgång till en surfplatta respektive som använder surfplatta.

Vad ungdomar gör via surfplattor varje vecka fördelat på ålder och kön						
	12–13 år Pojkar	12–13 år Flickor	14–16 år Pojkar	14–16 år Flickor	17–19 år Pojkar	17–19 år Flickor
Spela spel	50%	29%	32%	32%	11%	32%
Surfa runt	33%	29%	22%	34%	16%	39%
Sociala nätverk, besöka	25%	21%	20%	39%	16%	32%
Musik, lyssna och ladda ner	25%	21%	24%	32%	11%	21%
Söka info om tidtabell o dyl	17%	21%	20%	16%	16%	25%
Söka fakta	17%	21%	22%	18%	5%	25%
Söka nyheter	8%	21%	22%	11%	5%	18%
E-post, läsa	25%	13%	10%	8%	11%	14%
Söka hobbies, specialintressen	8%	13%	17%	11%	11%	18%
TvPlay, se på	0%	21%	20%	18%	0%	18%

Tabell 2.2 Vad ungdomar gör på surfplattor varje vecka.

Diagram 2.6. Andel elever som har en egen dator hemma 2013.

I 12–13 års ålder (mellanstadiet) har ungefär tre fjärdedelar av eleverna en egen dator, något fler bland flickorna än bland pojkarna (diagram 2.6). Bland elever i åldern 14–16 års ålder (högstadiet) har 83 procent en egen dator. Vi ser att det är ungefär lika vanligt bland pojkar som bland flickor. Bland elever i åldern 17–19 år (gymnasiet) har drygt 93 procent tillgång till en egen dator.

Datorer vad används de till?

Datorn framstår som det populäraste verktyget för att söka fakta och information, men datorn används liksom mobilen och surfplattan även till att surfa på, besöka sociala nätverk, och för att ladda ner musik. Pojkar använder dessutom i hög utsträckning datorn för att spela. ●

Söka fakta och information via datorn

Vad ungdomar gör på datorn varje vecka fördelat på ålder och kön

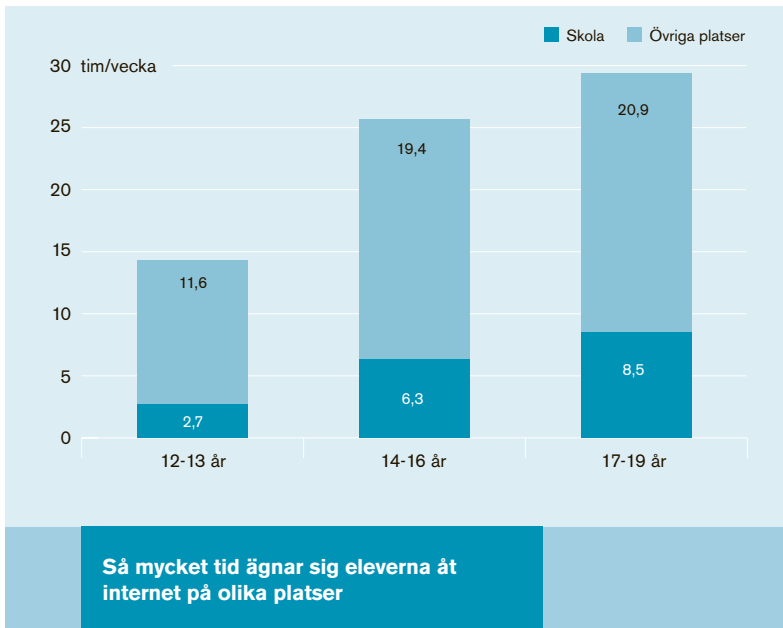
Varje vecka eller oftare	12–13 år Pojkar	12–13 år Flickor	14–16 år Pojkar	14–16 år Flickor	17–19 år Pojkar	17–19 år Flickor
Surfa runt	63%	67%	69%	72%	93%	79%
Sociala nätverk, besöka	67%	55%	77%	75%	93%	75%
Musik, lyssna och ladda ner	63%	58%	60%	59%	89%	68%
Söka fakta	50%	36%	67%	56%	86%	69%
E-post, läsa	33%	33%	50%	61%	88%	59%
Spela spel	83%	48%	68%	28%	71%	22%
Söka hobbies, specialintressen	47%	30%	65%	21%	77%	41%
Video, lyssna och ladda ner	40%	27%	51%	44%	77%	32%
Söka info om tidtabell o dyl	33%	39%	46%	43%	57%	53%
Söka nyheter	30%	33%	53%	28%	63%	50%

Tabell 2.3 Vad ungdomar gör på datorn varje vecka.

03

Användning av internet hemma och i skolan

Så mycket tid ägnar sig eleverna åt internet på olika platser

Diagram 3.1 Genomsnittlig tid (timmar/vecka) för internet i skolan respektive totalt på andra platser (inklusive hemma) 2013.

Video och spel är populärt i alla åldrar. Och de formella åldersgränser som finns på sociala nätverk tycks inte spela någon större roll, eleverna är där oavsett ålder.

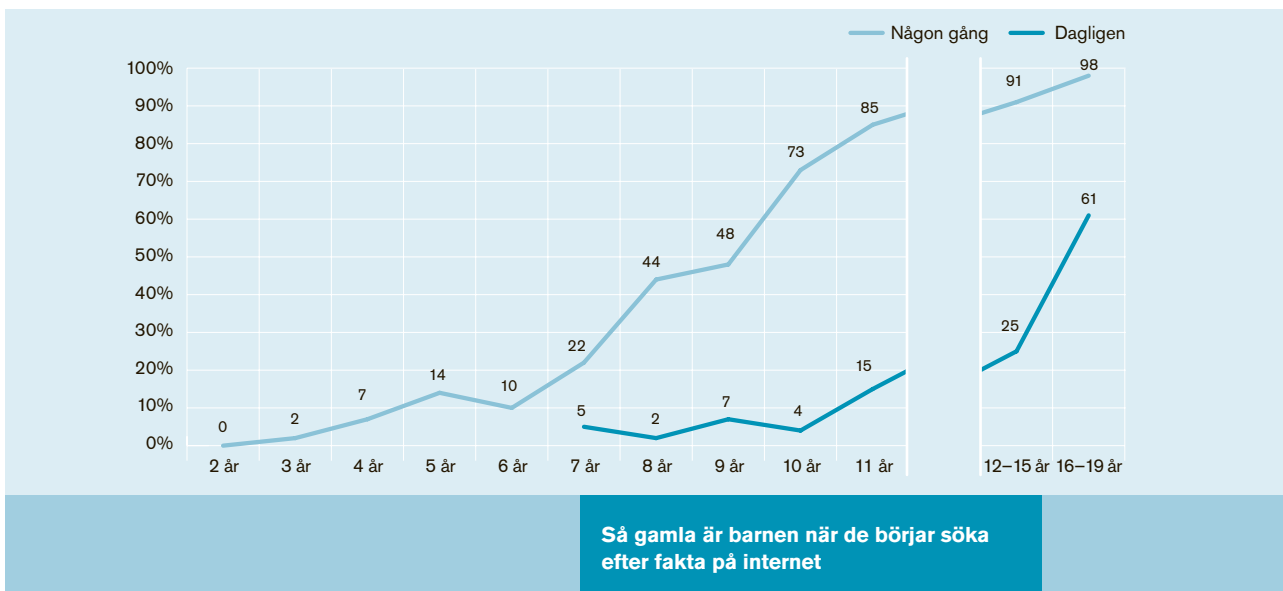
Elever använder internet mer ju äldre de är. Elever som går på gymnasiet använder totalt internet 20,9 timmar i veckan, och 8,5 timmar av den tiden är i skolan.

Aktiviteter relaterade till skolarbete

Barn ser internet som en naturlig plats att söka fakta på och redan på mellanstadiet söker minst hälften av eleverna efter fakta med hjälp av internet. Det bör uppmärksammas att frågan inte rör om de söker fakta kopplat till skolarbete, utan bara om de söker fakta över huvud taget.

Liksom tillgång och användning ökar med ålder ökar också aktiviteterna kopplade till skolarbetet med ålder.

Söka fakta

Så gamla är barnen när de börjar söka efter fakta på internet

Diagram 3.2 Andel av varje åldersgrupp som dagligen eller någon gång söker efter fakta på internet 2013.

I de yngre årskurserna används internet mindre i skolan och det gör också att bland elever i åldern 12–13 år (mellanstadiet) är det färre än en av tio som dagligen skaffar information relaterat till skolarbete via internet. Det är värt att notera att nästan två av tio i denna ålder sällan eller aldrig skaffar information relaterat till skolarbete via internet.

Bland eleverna som går i årskurs 7 till 9 (14–16-åringarna) är det två av tio som dagligen skaffar information relaterat till skolarbete via internet. Även i denna åldersgrupp är det en av tio som aldrig använder internet för att skaffa information relaterat till skolarbete.

I gymnasieåldern 17–19 år är det en tredjedel som dagligen skaffar information relaterat till skolarbete via internet

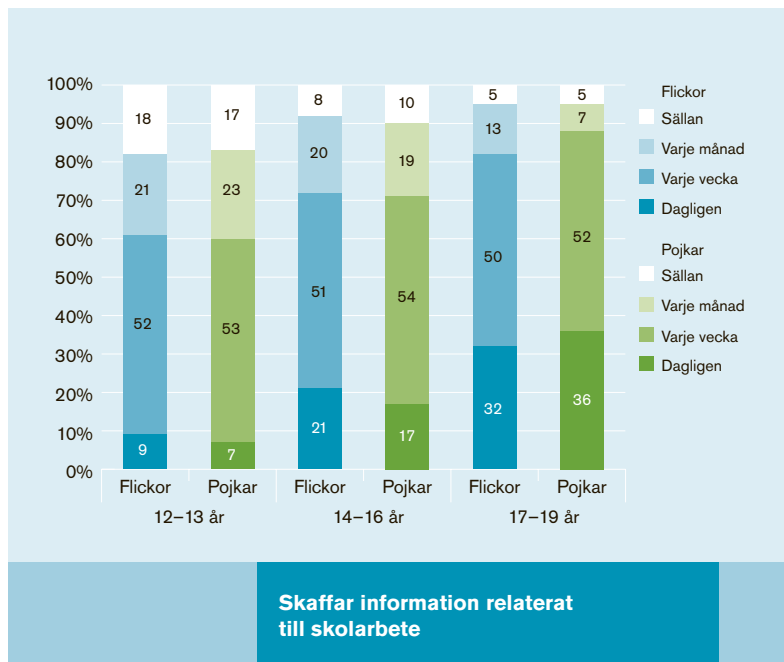

Diagram 3.3 Andel av varje åldersgrupp som med olika frekvens skaffar information relaterat till skolarbete via internet 2013.

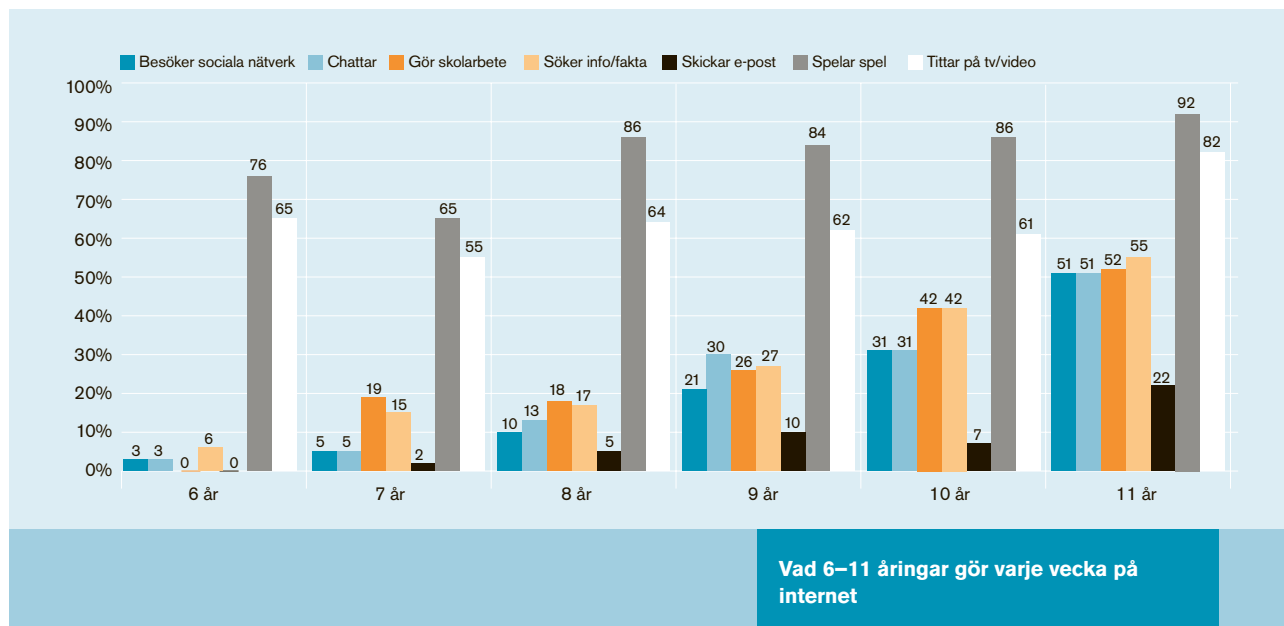

Diagram 3.4 Andel av varje åldersgrupp som minst varje vecka gör olika saker på internet 2013.

Diagram 3.5. De tio vanligaste aktiviteterna varje vecka bland pojkar 12-13 år 2013.

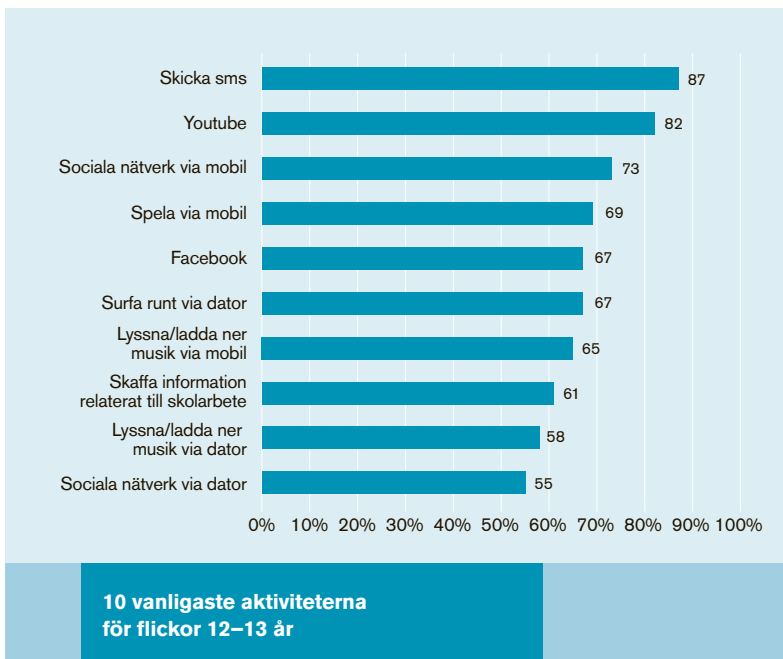

Diagram 3.6. De tio vanligaste aktiviteterna varje vecka bland flickor 12-13 år 2013.

(diagram 3.3). Ytterligare hälften av alla gör det någon gång varje vecka. Så totalt är det nio av tio pojkar och drygt åtta av tio flickor som varje vecka eller oftare skaffar information relaterat till skolarbetet via internet.

Aktiviteter på internet

I detta avsnitt redovisas ett antal aktiviteter som elever ägnar sig åt på internet oavsett plats. Det är alltså aktiviteter som de gör såväl hemma som i skolan eller på andra platser, men det framgår inte i undersökningen var de befinner sig.

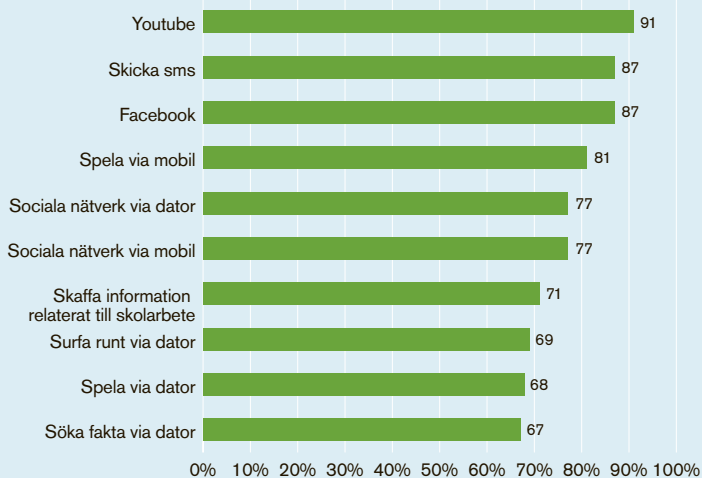
När vi frågar vad elever gör på internet är det väldigt tydligt att två aktiviteter är mest populära, oavsett ålder: spela spel följt av att titta på tv och video. Det är tydligt att många av de aktiviteter som är populära handlar om att konsumera medier, och inte i lika hög omfattning skapa eller bidra till det innehåll som finns på internet.

Konsumera medier

Med ökande ålder kommer de sociala aktiviteterna och barn använder internet för att chatta, besöka sociala nätverk, men även för att söka fakta och göra skolarbete. Hälften av 11-åringarna i Svenska och internet 2013 besöker ett socialt nätverk varje vecka, chattar, gör skolarbete eller söker fakta på internet varje vecka (diagram 3.4).

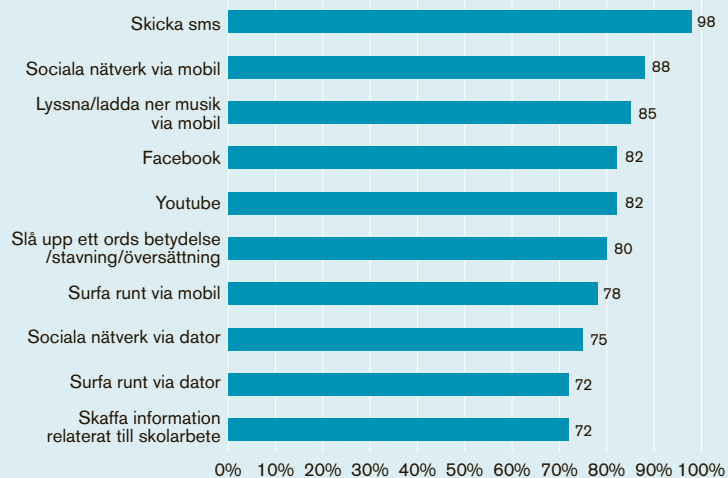
De formella åldersgränser som finns på sociala nätverk tycks inte spela någon större roll, eleverna är där oavsett ålder.

Vi ser också att elever redan i första eller andra klass börjar använda internet för att göra skolarbeten, och att det är en aktivitet som i mellanstadieåldern kommer in på tio-i-topp-listan på aktiviteter som eleverna använder internet till.

10 vanligaste aktiviteterna för pojkar 14-16 år

Diagram 3.7. De tio vanligaste aktiviteterna varje vecka bland pojkar 14-16 år 2013.

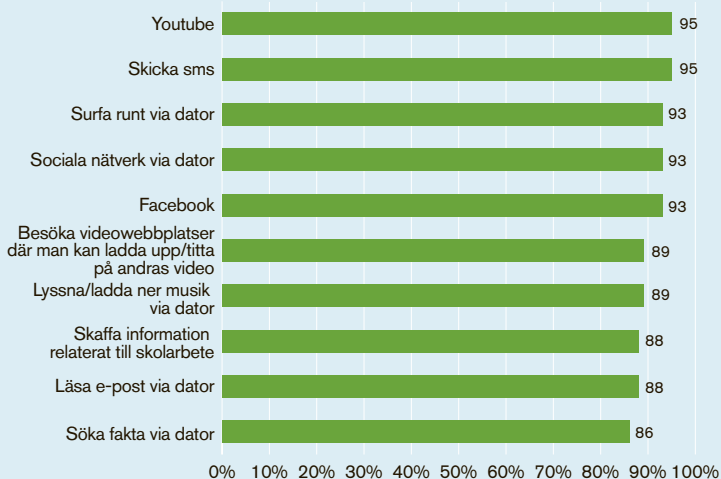
10 vanligaste aktiviteterna för flickor 14-16 år

Diagram 3.8. De tio vanligaste aktiviteterna varje vecka bland flickor 14-16 år 2013.

De stora skillnaderna mellan pojkar och flickor är att pojkar i högre grad spelar spel via datorn, medan flickor fördrar att spela med mobilen. Sedan använder både flickor och pojkar internet för att kommunicera via sms och sociala medier. Bland både pojkar och flickor används internet för att konsumera medier, såsom filmklipp och musik. Men bland tio-i-topp finns även aktiviteten att söka information relaterat till skolarbete och den aktiviteten klättrar på flickornas tio-i-topp-lista i och med att internet blir en viktigare del av skolarbetet, men för pojkar ligger aktiviteten kvar på samma plats.

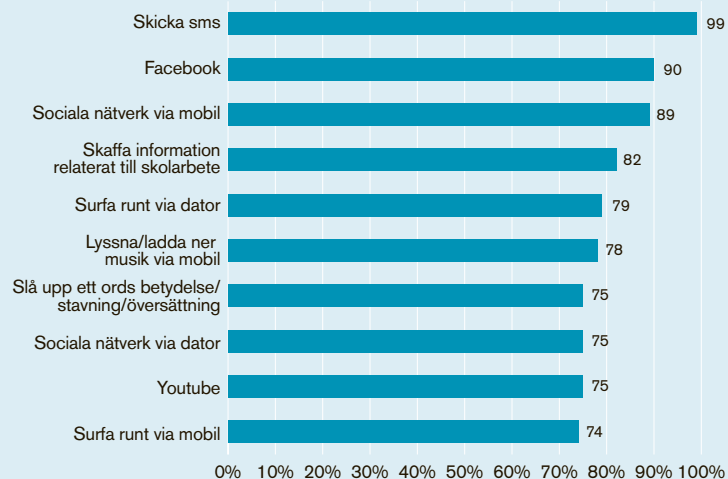
Bland elever i högstadiet finns Youtube, sms och sociala nätverk med bland de mest populära aktiviteterna. Internet är också populärt för att söka information till skolarbetet samt ta reda på hur ord stavas och vad de betyder. Det är aktiviteter som vi delvis kan koppla till skolarbete.

Gymnasieeleverna använder internet för att kommunicera med varandra, besöka sociala nätverk och surfa runt på nätet. På tio-i-topp-listan finns också skaffa information relaterat till skolarbetet med, men generellt sett handlar de mest populära aktiviteterna om att kommunicera. ●

10 vanligaste aktiviteterna för pojkar 17-19 år

Diagram 3.9. De tio vanligaste aktiviteterna varje vecka bland pojkar 17-19 år 2013.

10 vanligaste aktiviteterna för flickor 17-19 år

Diagram 3.10. De tio vanligaste aktiviteterna varje vecka bland flickor 17-19 år 2013.

04

Elever anser sig vara kunniga och delaktiga i informationssamhället

Antalet elever som känner sig ganska eller mycket kunniga när det gäller användning av datorer har ökat mellan 2012 och 2013 i alla åldersgrupper.

Kunniga och mycket kunniga

Majoriteten av eleverna i åldersgruppen 12–19 år anser sig vara kunniga eller mycket kunnig på att använda datorer, och den upplevda kunnskapen tycks öka med åldern. Det stämmer också överens med de resultat som Skolverket fått fram i sin undersökning, där åtta av tio elever i årskurs 4–6 (mellanstadiet) anser sig vara bra eller mycket bra på att använda datorer till att skriva något, hitta information på internet eller göra presentationer.

Vi ser att elever känner sig mer kunniga nu än tidigare år, vilket är positivt, och det beror troligen på en ökad användning av datorer både i skolan och privat. Vi ser en tydlig ökning bland eleverna i årskurs fem och sex där andelen gått från 62 procent 2012 som kände sig ganska eller mycket kunniga till 91 procent 2013. Bland högstadieläverna har det skett en liten ökning från 86 procent till 87 procent av de som känner sig mycket eller ganska kunniga. Även bland gymnasieleverna har andelen mycket eller ganska kunniga ökat, från 84 procent 2012 till 90 procent 2013.

I Svenskarna och internet säger hälften av alla flickor i åldern 12–13 år att de känner sig delaktiga i det nya informationssamhället vilket är större andel än pojkarna där fyra av tio känner sig delaktiga.

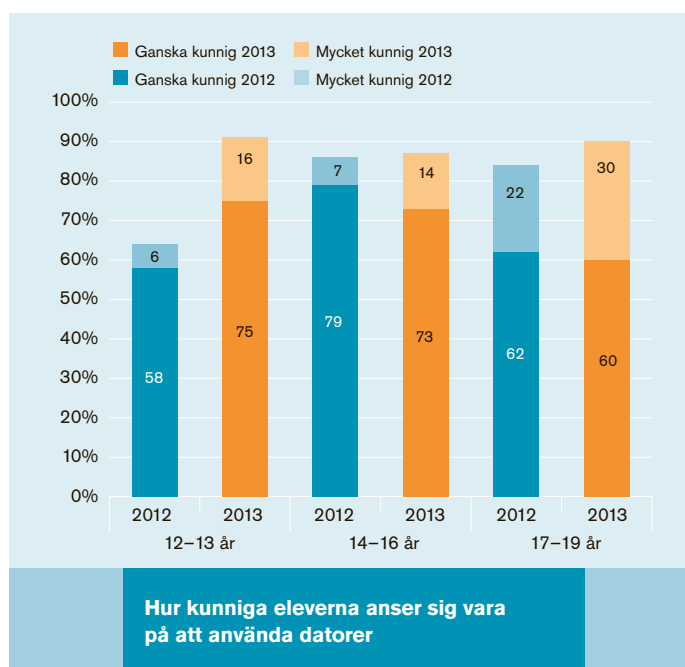

Diagram 4.1 Andel av varje åldersgrupp som anser sig vara "ganska kunnig" respektive "mycket kunnig" när det gäller användning av datorer 2012 respektive 2013.

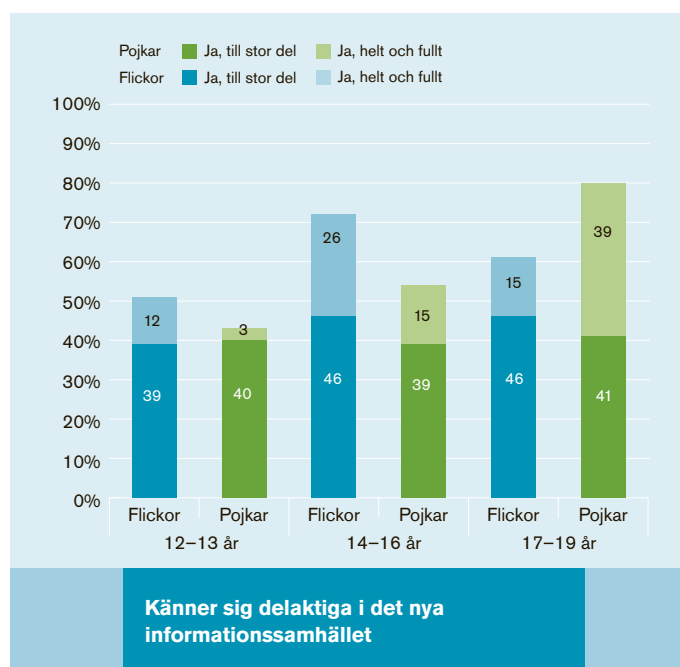

Diagram 4.2 Andel av varje åldersgrupp som känner sig "Helt och fullt" respektive "Till stor del" delaktiga i det nya informationssamhället fördelat på kön 2013.

I åldern 14–16 år är det betydligt större andel flickor (72%) än pojkar (54%) som känner sig mycket eller till stor del delaktiga i det nya informationssamhället (diagram 4.2).

I åldern 17–19 år är det däremot betydligt större andel pojkar än flickor som känner sig helt och fullt eller till stor del delaktiga i det nya informationssamhället. Det är 80 procent av pojkarna mot 61 procent av flickorna. Sju av tio av de som är 17–19 år känner sig helt och fullt eller till stor del delaktiga i det nya informationssamhället. Det är en högre grad än genomsnittet för alla åldrar i Sverige, som är sex av tio.

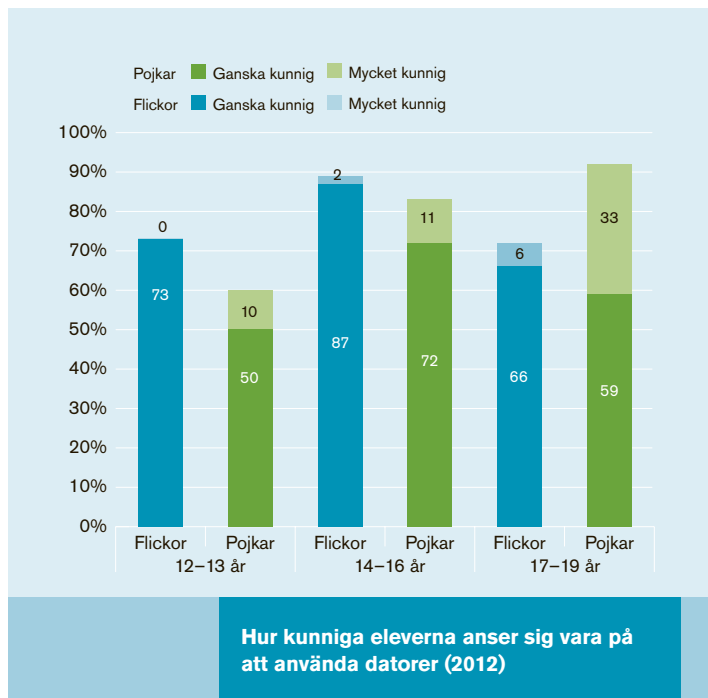
Delaktiga med ökad användning

Det tycks vara så att barn och ungdomars delaktighet ökar i och med att internet blir mer betydelsefullt för både deras studier och deras privatliv och det gäller i synnerhet pojkar i gymnasieåldern. Naturligtvis påverkas elevernas delaktighet av hur kunniga de upplever sig, och generellt upplever barn och unga i skolåldern sig som mer kunniga än vad den genomsnittliga befolkningen gör.

Jag tror dock att ett ökat arbete med hur informationssamhället fungerar och hur elever kan vara med och påverka det skulle kunna leda till en känsla av större delaktighet.

Är skoleleverna de digitalt mest kunniga?

Sett över hela åldersgruppen 12–19 år är det nio av tio (89 procent) som känner sig ganska kunnig eller mycket kunnig. När vi ställer samma fråga till hela befolkningen anger endast sju av tio att de anser sig som ganska eller mycket kunnig i användandet av datorer. Att dagens elevgeneration har vuxit upp med internet som en självklar del av fritiden kan göra att den

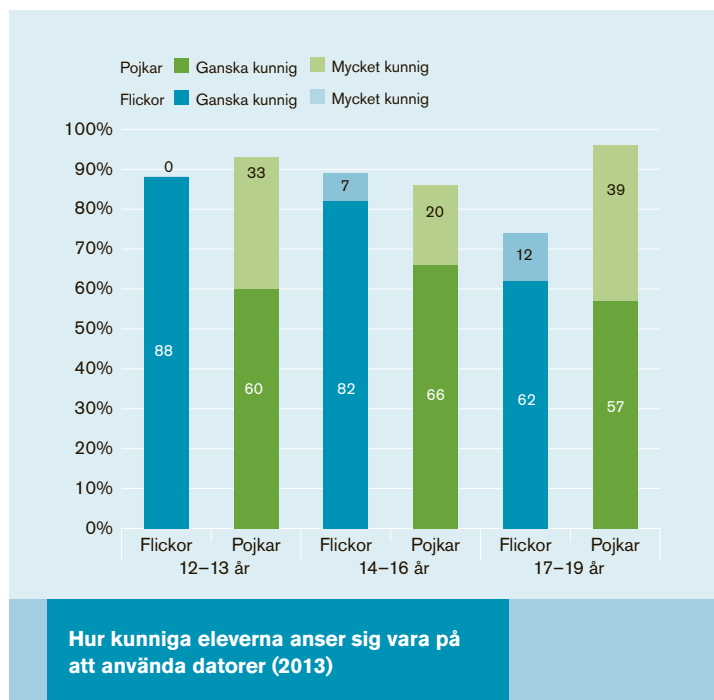
Hur kunniga eleverna anser sig vara på att använda datorer (2012)

Diagram 4.3 Andel av varje åldersgrupp som anser sig vara "ganska kunnig" respektive "mycket kunnig" när det gäller användning av datorer fördelat på kön 2012.

upplever sig som mer kunnig. Det faktum att modern teknik som smarta mobiler och läsplattor är lättare att använda än gårdagens datorer kan också bidra till att eleverna känner sig mer kunniga än en äldre generation som har fått kämpa med saknade drivrutiner och obegripliga felmeddelanden.

Kunniga på användarvänliga enheter

Det positiva vi ser i statistiken är att kunskaperna kring användandet av datorer har ökat bland flickor i mellanstadiet, hela 88 procent av flickorna säger sig vara ganska kunniga i användningen av datorer (diagram 4.4), en ökning med 13 procenten-

Hur kunniga eleverna anser sig vara på att använda datorer (2013)

Diagram 4.4 Andel av varje åldersgrupp som anser sig vara "ganska kunnig" respektive "mycket kunnig" när det gäller användning av datorer, fördelat på kön 2013.

heter från 2012 (diagram 4.3). Men pojkarna i mellanstadiet känner sig ännu mer kunniga, 33 procent upplever sig som mycket kunniga och 60 procent ganska kunniga – tillsammans alltså hela 93 procent.

Då tillgången till och användningen av datorer i mellanstadiet är en dator på tre elever kan vi säga att det är pojkarnas användning av dator på fritiden som spelar stor roll för deras upplevelse av att vara kunniga. Om skolan och lärare i mellanstadiet använde datorer mer kontinuerligt skulle troligen de könsrelaterade skillnaderna i upplevda kunskaper minska.

I gymnasieåldern är det störst skillnad i hur kunniga flickor och pojkar känner sig. Det är 74 procent av flickorna i åldern 17-19 år som 2013 känner sig kunniga om datorer, vilket är lägst andel av de tre åldersgrupper som jämförs i undersökningen. Däremot känner sig pojkarna i samma ålder mer kunniga än yngre pojkar, hela 96 procent känner sig 2013 kunniga eller mycket kunniga när det gäller användning av datorer.

I den åldersgrupp där användningen av internet i skolan är som störst upplever flickor alltså sig som mindre kunniga i användandet av datorer jämfört med pojkar. Här har skolan en viktig roll att fylla och i och med att användningen av datorer ökar på högstadiet borde skillnaden inte vara så stor som den är.

Hur kan skolan öka flickors kunskaper och självförtroende i förhållande till användning av datorer? I skolan används datorer främst till att göra presentationer, använda ordbehandlingsprogram och för att söka information. Ett verktyg för att presentera eller hitta material till skolarbete, och i mindre utsträckning om att lära sig förstå eller få kunskaper om datorn som verktyg, eller som ett verktyg för att förstå hur information eller material som hittas i datorer skapas.

Frågan som jag ställer mig är om skillnaderna beror på att pojkar genom sin användning av datorer, genom att spela spel etcetera, tillgodogör sig mer kunskaper än flickor, eller om det beror på att flickor inte skattar sina kunskaper i förhållande till användningen som kunskaper om datorer. ●

Skolans roll för att stärka flickors kunskaper och självförtroende

05

Lär sig elever handskas med information på nätet?

Källkritik och förmåga att värdera information är viktiga kunskaper enligt läroplanen. Ändå anser många elever att skolan inte lär ut detta över huvud taget.

Medvetna och kritiska medborgare

I läroplanen (Lgr11) står det uttryckligen att skolan har som uppdrag att utbilda elever till medvetna och kritiska medborgare. Grundskolan har som mål enligt läroplanen:

”Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflö-

de och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och inse konsekvenserna av olika alternativ.”

När vi frågar elever i vilken utsträckning man i skolan talar om hur de ska handskas med internet svarar ungefär en fjärdedel av alla elever i åldern 12–19 år att de aldrig talar om hur de ska skydda sig på internet eller vad som är sant respektive falskt på internet (diagram 5.1).

Bland eleverna som tillfrågats i Skolverkets undersökning säger 31 procent i årskurs 7–9 att de aldrig har pratat källkritik i skolan (diagram 5.2).

När elever själva värderar sina kunskaper om att värdera information uppger 58 procent av eleverna i årskurs 4–6 att

Talar ni i skolan om hur ni ska skydda er på internet?

31% har aldrig pratat källkritik

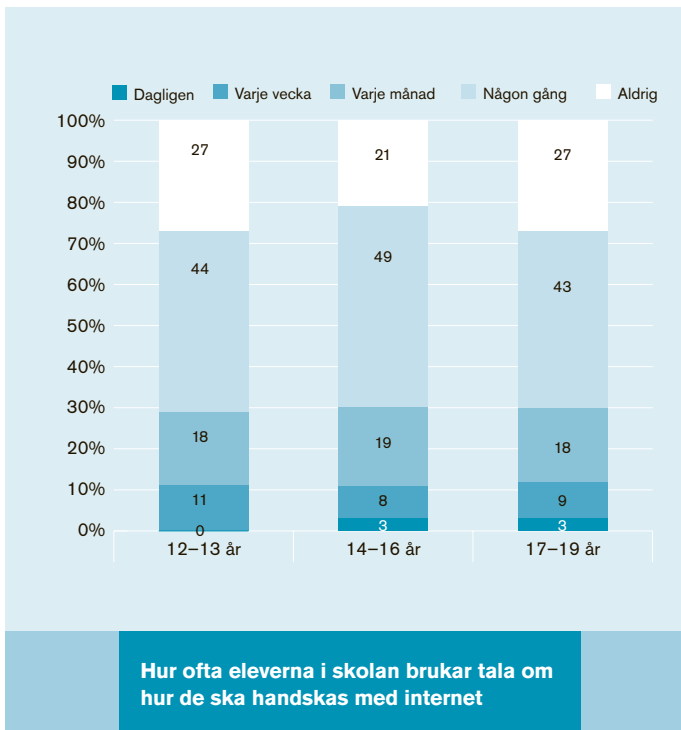

Diagram 5.1 Andel av varje åldersgrupp som olika ofta talar i skolan om hur de ska handskas med internet (till exempel skydda sig eller vad som är sant och falskt) 2013.

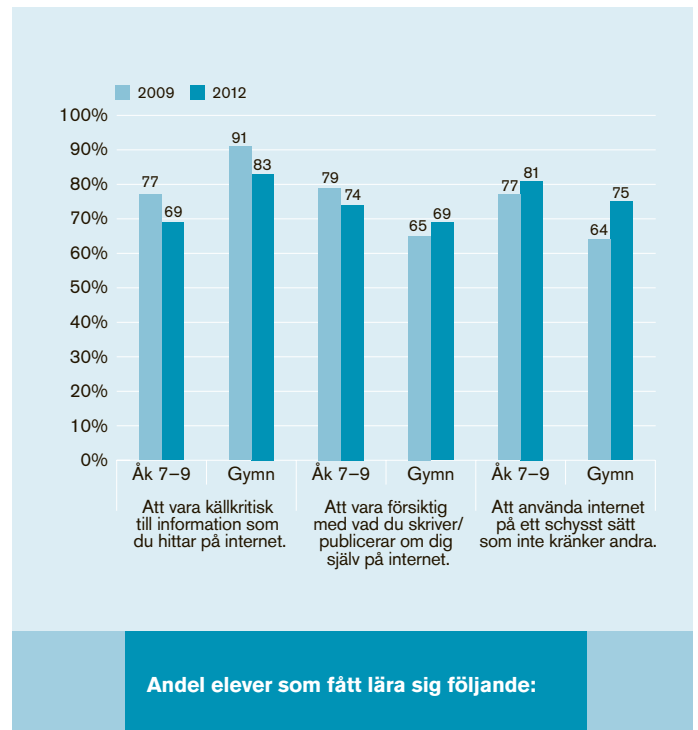

Diagram 5.2 Andel som i skolverkets undersökning uppger att de fått lära sig olika saker i skolan 2009 respektive 2012. Källa: Skolverket

Hur bra elever i åk 4–6 tycker att de är på följande saker när de använder en dator i skolarbetet						
	Mycket bra	Bra	Mittemellan	Mindre bra	Inte alls bra	Använder inte dator till detta
Skriva något	46	38	13	3	1	8
Hitta information	37	46	15	2	1	4
Göra presentation	39	40	16	4	2	14
Bild/ljud/musik	32	33	22	9	4	21
Källkritik	19	39	32	8	2	5

Tabell 5.1 Hur bra elever i åk 4–6 tycker att de är på följande saker när de använder en dator i skolarbetet. Källa: Skolverket.

de är bra eller mycket bra på att värdera information (tabell 5.1). En bra siffra, kan man tycka, men den innebär ju också att fyra av tio mellanstadieelever enligt sin egen uppskattning skulle behöva arbeta mer med att lära sig hantera källor och information som de hittar på nätet.

I högstadiet uppger 26 procent av eleverna att de inte kan ta ställning till om

de är bra eller mindre bra på källkritik och ytterligare 11 procent säger att de är mindre bra eller inte alls bra på att värdera information som de hittar på nätet (tabell 5.2). Dessa svar visar att skolan, lärare och elever behöver arbeta mer med källkritik, när 30 procent av eleverna aldrig pratat om frågan och 36 procent känner sig osäkra på sin förmåga.

Hur bra elever i åk 7–9 tycker att de är på följande saker när de använder en dator i skolarbetet						
	Mycket bra	Bra	Mittemellan	Mindre bra	Inte alls bra	Använder inte dator till detta
Hitta information	30	57	10	3		1
Källkritisk	17	46	26	8	3	2
Ordbehandlingsprogram	34	52	9	3	2	1
Presentation	30	50	14	5	2	2
Kalkylprogram	8	24	26	21	20	20
Bild/ljud/musik	19	41	26	8	6	8

Tabell 5.2 Hur bra elever i åk 7–9 tycker att de är på följande saker när de använder en dator i skolarbetet. Källa: Skolverket

Hur bra elever i gymnasiet tycker att de är på följande saker när de använder en dator i skolarbetet

	Mycket bra	Bra	Mittemellan	Mindre bra	Inte alls bra	Använder inte dator till detta
Hitta information	37	51	9	2	1	1
Källkritisk	25	46	20	6	3	2
Ordbehandlingsprogram	49	41	7	2		1
Presentation	41	42	12	3	2	2
Kalkylprogram	14	29	25	18	14	20
Bild/ljud/musik	27	33	21	13	6	8

Tabell 5.3 Hur bra elever på gymnasiet tycker att de är på följande saker när de använder en dator i skolarbetet. Källa: Skolverket

Det här är ändå elever som har gått ett antal år i en skola som har som övergripande mål ”att ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden, samt kan använda modern

teknik som ett verktyg för kunskapsökande, kommunikation, skapande och lärande”.

Nio procent av gymnasieeleverna upplever sig som mindre bra eller att inte alls bra på att värdera källor. Inte heller på gymnasiet tycks alltså skolans arbete med källkritik vara tillräckligt bra. ●

06 Attityder gentemot internet

Internet är viktigt för eleverna, men framför allt i vardagslivet. Det är först på gymnasiet som internet blir viktigare för studierna än för fritiden.

Internet är viktigt för studier och vardagslivet

Vi ser att det sammankopplas med att internet används mer i skolarbetet och blir en naturlig del av arbets sättet – se till exempel Skolverkets undersökning som visar att 31 procent av eleverna i årskurs 7 till 9 säger att de använder datorer för att samarbeta med andra elever medan det i gym-

nasiet är 58 procent som säger samma sak (diagram 1.8 och 1.9).

När vi frågar elever i mellanstadiet om betydelsen av internet svarar ungefär hälften (51 procent) av dem att internet är viktigt eller mycket viktigt i skolan, medan 68 procent tycker det är viktigt eller mycket viktigt privat i vardagslivet. I denna åldersgrupp har andelen som tycker internet är viktigt, i skolan eller privat, ökat med omkring 20 procentenheter på ett år.

Nästan tre fjärdedelar (71 procent) av 14–16 åringarna tycker att internet är viktigt eller mycket viktigt för skollivet, medan 78 procent tycker det är viktigt privat i vardagslivet. I denna åldersgrupp är det inte så stor skillnad.

Mer än nio av tio (92 procent) 17–19 åringar tycker att internet är viktigt för dem i studierna. Det är en ökning med 10 procentenheter på ett år, och det är också fler än de 85 procent som anser att internet är viktigt eller mycket viktigt i vardagslivet.

Vi kan alltså se att elever på gymnasiet som har tillgång till och använder internet och får skoluppgifter som kräver att de använder internet, upplever att internet är mer viktigt för studierna än för privatlivet. I och med att internet används för studierna blir det mer av ett arbetsverktyg, eller en plattform där man arbetar och samarbetar, medan för de yngre eleverna är internet viktigare för sociala relationer och rekreation. ●

På gymnasiet är internet viktigare för studierna än för vardagslivet

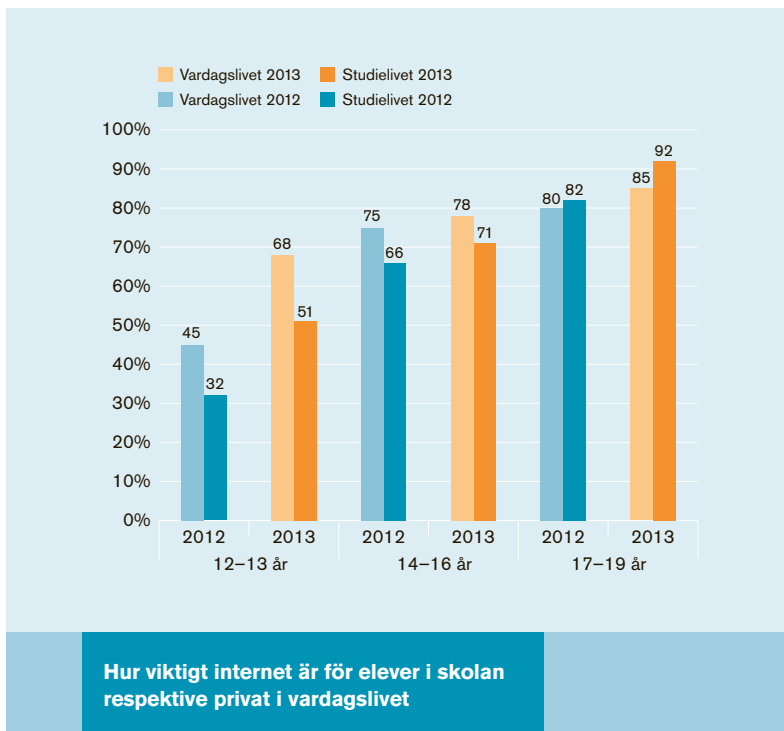

Diagram 6.1 Hur viktigt elever tycker att internet är för dem i skolan och privat i vardagslivet 2012 och 2013.

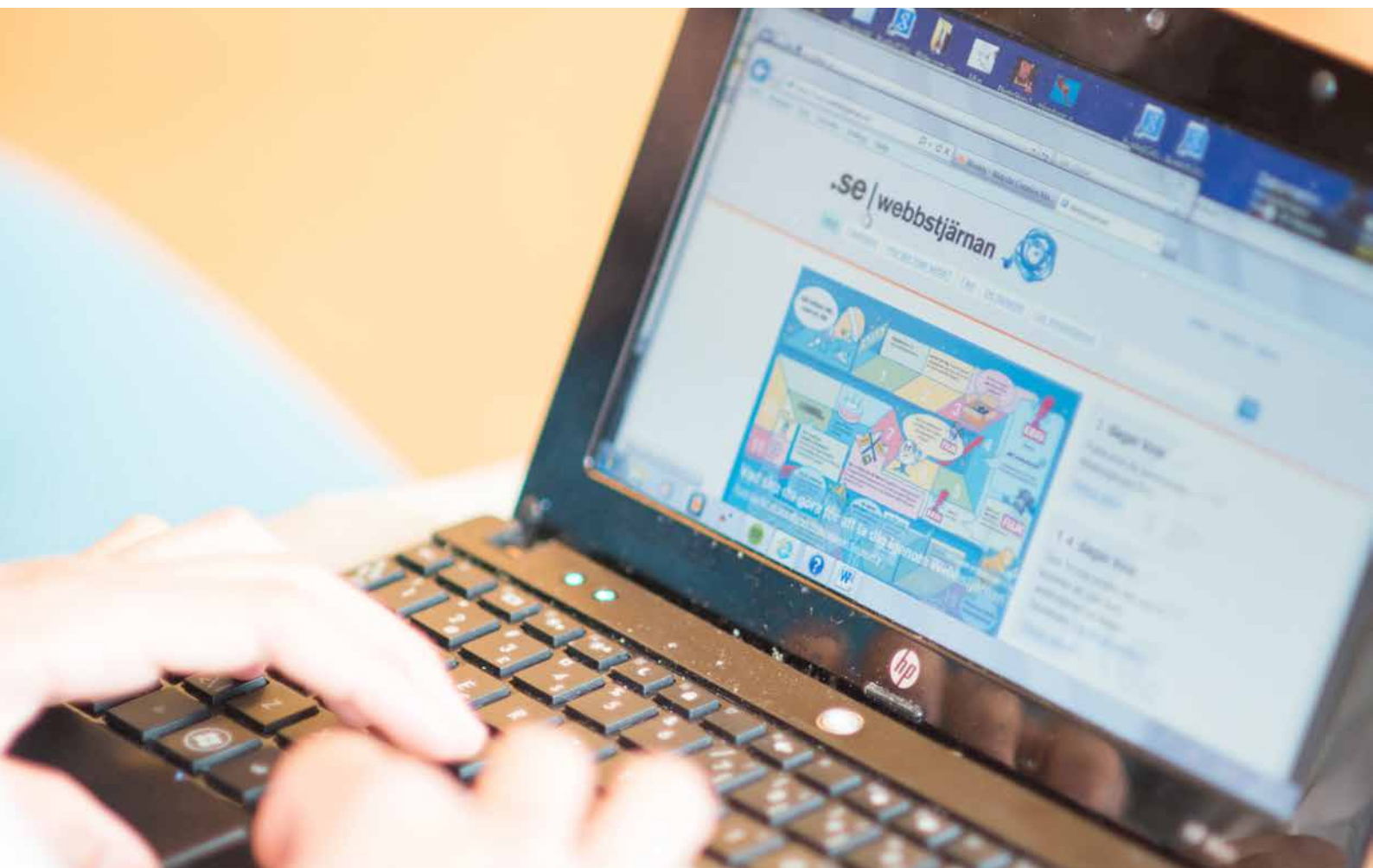
Litteratur

Skolverkets rapport: It-användning och it-kompetens i skolan. Skolverket rapport 386, 2013
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=3005>

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr11
Läroplan, examens mål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011

Svenskarna och internet 2013, .SE (Stiftelsen för internetinfrastruktur)

Unga svenskar och Internet 2009 .SE (Stiftelsen för internetinfrastruktur)

Metod

Materialet i denna rapport baserar sig på .SE:s undersökning "Svenskarna och internet" om inget annat anges. Svenskarna och internet är en årlig undersökning som ursprungligen genomfördes av World Internet Institute, men från år 2010 är .SE (Stiftelsen för internetinfrastruktur) huvudman för den.

Med elevernas ålder avses i denna rapport det antal år eleverna fyller i år, 2013, vilket innebär att de som är födda år 2001 räknas som 12-åringar och de som är födda 1994 räknas som 19-åringar oavsett när på året de är födda. Årets undersökning, Svenskarna och internet 2013, genomfördes under början av 2013. Det innebär att 12-13 åringarna gick på mellanstadiet, 14-16 åringarna gick på högstadiet och 17-19 åringarna gick på gymnasiet vid intervjutillfället. Åldern för de under 12 år är den ålder som föräldrarna vid intervjutillfället uppgav att barnet hade.

I denna rapport behandlas framför allt data från 12-15 åringar som, med föräldrarnas samtycke, deltog i ungdomspanelen samt de 16-19 åringar som deltog i vuxenpanelen.

Till detta kommer svar från tilläggsfrågor i vuxenpanelen till de föräldrar som har barn mellan 2-11 år, om barnens användning av mobil och internet, vilket ger underlag för data om 6-11 åringar i denna rapport.

Av dessa var 50 procent pojkar och 50 procent flickor. Det var 59 procent som uppgav att de bor i stad och 41 procent på landsbygden.

Se metodavsnittet i Svenskarna och internet 2013 för detaljer kring upplägg och urval för hela studien.

Vuxenundersökning 2013

Svenskarna och internet

Intervjuundersökning av ett urval av befolkningen 16+år (ingen övre gräns)

(Antal intervjuade: 3 030, varav 163 i åldern 16-19 år)

Ungdomsundersökning 2013

Intervjuundersökning av ett urval ungdomar mellan 12-15 år och deras föräldrar (209 ungdomar och 209 föräldrar)

Föräldrarundersökning 2013

Tilläggsfrågor i vuxenundersökningen till de föräldrar som har barn mellan 2-11 år, om barnens användning av mobil och internet (702 barn)

Ålder	Antal
12-13 år	63
14-16 år	140
17-19 år	124

Tabeller

Vad elever gör varje vecka på internet – hela listan i bokstavsordning

	Utrustning	12-13 år Pojkar	12-13 år Flickor	14-16 år Pojkar	14-16 år Flickor	17-19 år Pojkar	17-19 år Flickor
Blocket	oavsett	10%	9%	27%	7%	23%	9%
Blogg, läsa	oavsett	7%	30%	17%	62%	29%	66%
Blogg, skriva	oavsett	3%	12%	3%	21%	2%	18%
E-post, läsa	Dator	33%	33%	50%	61%	88%	59%
E-post, läsa	Mobil	15%	27%	41%	57%	51%	65%
E-post, läsa	Surfplatta	25%	13%	10%	8%	11%	14%
E-post, skriva	Dator	10%	12%	21%	25%	54%	43%
E-post, skriva	Mobil	0%	8%	10%	22%	22%	38%
E-post, skriva	Surfplatta	0%	13%	5%	5%	5%	14%
Fildelningstjänster	oavsett			10%	3%	38%	7%
Foto, lägga upp	Mobil	11%	46%	32%	50%	24%	37%
Foto, lägga upp	Surfplatta	0%	17%	10%	13%	0%	4%
Foto, lägga upp	Dator	7%	24%	13%	31%	13%	22%
Instagram, ladda upp	Mobil	30%	48%	33%	64%	32%	53%
Instant messaging	Surfplatta	25%	8%	12%	8%	5%	14%
Instant messaging	Mobil	19%	27%	32%	35%	33%	32%
Instant messaging	Dator	23%	15%	29%	28%	41%	29%
Internetbank	Dator					33%	14%
Internetbank	Mobil					30%	24%
Internetbank	Surfplatta					5%	7%
Kommentera sådant som andra har publicerat	oavsett	30%	52%	54%	49%	54%	62%
Köpa eller boka biljetter till resor	oavsett				2%	2%	1%
Köpa och betala varor eller tjänster	oavsett					14%	9%

Forts. Vad elever gör varje vecka på internet – hela listan i bokstavsordning

	Utrustning	12-13 år Pojkar	12-13 år Flickor	14-16 år Pojkar	14-16 år Flickor	17-19 år Pojkar	17-19 år Flickor
Musik, lyssna och ladda ner	Dator	63%	58%	60%	59%	89%	68%
Musik, lyssna och ladda ner	Mobil	56%	65%	56%	85%	82%	78%
Musik, lyssna och ladda ner	Surfplatta	25%	21%	24%	32%	11%	21%
Nätgemenskaper, besöker t.ex hobby/politik.	oavsett	17%	21%	38%	16%	54%	25%
Posta inlägg och kommentarer på öppna diskussionsforum	oavsett	10%	9%	21%	18%	29%	10%
Radio, lyssna på	oavsett	7%	15%	13%	16%	13%	7%
Skicka mms	Mobil	17%	29%	24%	38%	41%	53%
Skicka sms	Mobil	83%	87%	87%	98%	95%	99%
Slå upp ett ords betydelse/ stavning/översättning	oavsett	30%	45%	50%	80%	73%	75%
Sociala nätverk, besöka	Dator	67%	55%	77%	75%	93%	75%
Sociala nätverk, besöka	Mobil	52%	73%	77%	88%	78%	89%
Sociala nätverk, besöka	Surfplatta	25%	21%	20%	39%	16%	32%
Sociala nätverk, Facebook	oavsett	43%	67%	87%	82%	93%	90%
Sociala nätverk, uppdatera	Mobil	19%	42%	36%	58%	45%	58%
Sociala nätverk, uppdatera	Dator	23%	39%	33%	48%	48%	49%
Sociala nätverk, uppdatera	Surfplatta	0%	21%	12%	21%	0%	18%
Spela spel	Surfplatta	50%	29%	32%	32%	11%	32%
Spela spel	Mobil	63%	69%	81%	67%	71%	69%
Spela spel	Dator	83%	48%	68%	28%	71%	22%
Surfa runt	Dator	63%	67%	69%	72%	93%	79%
Surfa runt	Surfplatta	33%	29%	22%	34%	16%	39%
Surfa runt	Mobil	48%	54%	58%	78%	67%	74%
Söka fakta	Dator	50%	36%	67%	56%	86%	69%
Söka fakta	Surfplatta	17%	21%	22%	18%	5%	25%
Söka fakta	Mobil	22%	23%	29%	42%	55%	46%
Söka hobbies, specialintressen	Dator	47%	30%	65%	21%	77%	41%
Söka hobbies, specialintressen	Surfplatta	8%	13%	17%	11%	11%	18%

TABELLER

Forts. Vad elever gör varje vecka på internet – hela listan i bokstavsordning							
	Utrustning	12–13 år pojkar	12–13 år Flickor	14–16 år Pojkar	14–16 år Flickor	17–19 år Pojkar	17–19 år Flickor
Söka hobbies, specialintressen	Mobil	22%	19%	40%	25%	49%	35%
Söka hälsoinformation	Surfplatta	0%	4%	2%	3%	0%	7%
Söka hälsoinformation	Dator	0%	3%	4%	5%	4%	9%
Söka hälsoinformation	Mobil	0%	4%	7%	3%	2%	9%
Söka info om tidtabell o dyl	Mobil	26%	27%	45%	48%	64%	69%
Söka info om tidtabell o dyl	Surfplatta	17%	21%	20%	16%	16%	25%
Söka info om tidtabell o dyl	Dator	33%	39%	46%	43%	57%	53%
Söka information om produkter	oavsett	17%	6%	32%	33%	50%	31%
Söka information om resor	oavsett	3%	0%	5%	8%	14%	15%
Söka information relaterat till skolarbete	oavsett	60%	61%	71%	72%	88%	82%
Söka kultur	Dator	20%	24%	28%	25%	55%	28%
Söka kultur	Mobil	4%	8%	16%	22%	35%	20%
Söka kultur	Surfplatta	0%	13%	10%	11%	11%	7%
Söka nyheter	Surfplatta	8%	21%	22%	11%	5%	18%
Söka nyheter	Mobil	15%	15%	40%	33%	51%	55%
Söka nyheter	Dator	30%	33%	53%	28%	63%	50%
Telefonsamtal via internet	oavsett	57%	27%	58%	36%	59%	13%
Tidning, läsa dags-	Mobil	4%	8%	8%	7%	22%	22%
Tidning, läsa dags-	Dator	10%	12%	9%	5%	23%	15%
Tidning, läsa dags-	Surfplatta	0%	4%	12%	3%	5%	4%
Tidning, läsa kvälls-	Mobil	7%	4%	22%	5%	18%	31%
Tidning, läsa kvälls-	Dator	13%	9%	21%	3%	34%	21%
Tidning, läsa kvälls-	Surfplatta	0%	0%	10%	5%	11%	7%
Twitter, besöka	oavsett	7%	12%	22%	38%	27%	35%
Twitter, läsa på en mikroblogg som t.ex. Twitter	oavsett	7%	12%	21%	36%	29%	40%
Twitter, skriva på en mikroblogg som t ex Twitter	oavsett	3%	6%	12%	21%	18%	31%
TvPlay, se på	Surfplatta	0%	21%	20%	18%	0%	18%

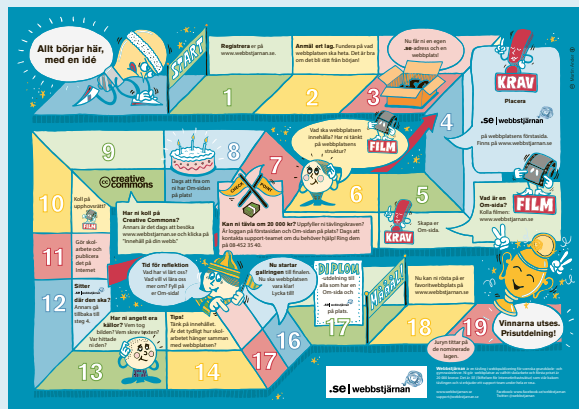
Forts. Vad elever gör varje vecka på internet – hela listan i bokstavsordning

	Utrustning	12-13 år pojkar	12-13 år Flickor	14-16 år Pojkar	14-16 år Flickor	17-19 år Pojkar	17-19 år Flickor
TvPlay, se på	Dator	17%	39%	36%	44%	30%	31%
TvPlay, se på	Mobil	4%	8%	15%	20%	2%	9%
Video, lyssna och ladda ner	Dator	40%	27%	51%	44%	77%	32%
Video, lyssna och ladda ner	Surfplatta	17%	17%	17%	13%	5%	4%
Video, lyssna och ladda ner	Mobil	30%	31%	32%	28%	38%	18%
Videowebsplatser, besöker de där man kan ladda upp och titta på andras video	oavsett					89%	62%
Youtube	oavsett	90%	82%	91%	82%	95%	75%

Lär dig mer om skolan och nätet på nätet!

För dig som jobbar i skolan och är intresserad att lära dig mer om internet och webbpublicering finns det en hel del aktuellt och intressant gratismaterial att hämta från .SE.

Webbstjärnan – skoltävling i Webbpublicering

Syftet med Webbstjärnan är att stimulera elever att aktivt använda webben som mediekanal och kunskapskälla. Webbstjärnan är också ett utmärkt sätt att integrera internet i undervisningen. Tävligen fokuserar på innehåll, inte tekniska lösningar. Vi erbjuder utbildningsmaterial för lärare som vill arbeta med internet i skolan och lära sig mer om webbpublicering, källkritik och mycket mer! Läs mer på www.webbstjarnan.se. Gör en webbplats av valfritt skolarbete och ta chansen att vinna 20 000 kronor. Tävligen är öppen för grundskole- och gymnasieelever som tävlar i lag.

Internetguider – Källkritik på internet

En kritisk hållning till innehållet på internet borde vara en del av allas digitala vardag. Men för att kunna värdera trovärdigheten hos informationen på nätet behövs verktyg och även grundläggande kunskaper om hur webben fungerar. Oavsett om du gör research tillsammans med klassen för ett skolarbete, surfar för nöjes skull eller arbetar med informationsinhämtning finns det metoder att tillgå i sökandet efter fakta och sanningar på nätet. Guiden tar upp traditionell källkritik och serverar enkla checklistor som hjälper dig att undersöka källor effektivt.

Här hittar du alla Internetguider:

<https://www.iis.se/guider>

Missa inte .SE-bloggen!

Här skriver .SE:s medarbetare om internet och internetrelaterade ämnen sett ur alla möjliga vinklar och vrår. Du får tips, information och kommentarer till aktuella händelser.

Häng med på:

<https://www.iis.se/blogg>

.SE (Stiftelsen för internetinfrastruktur)
Box 7399, 103 91 Stockholm
Tel 08-452 35 00, Fax 08-452 35 02
Org. nr 802405-0190, www.iis.se

ISBN 978-91-87437-03-8

9 789187 437038

.se
Vi driver Internet framåt